

Akciju sabiedrība

conexus
B A L T I C G R I D

Dabaszgāzes pārvades sistēmas operatora

IKGADĒJĀ NOVĒRTĒJUMA ZIŅOJUMS PAR 2021. GADU

Rīga 2022

SATURS

SAĪSINĀJUMI	2	5 PIEGĀDES UN PATĒRIŅA ATBILSTĪBAS VĒRTĒJUMS	18
VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA	3		
1 GALVENIE RADĪTĀJI 2021. GADĀ	6	6 PĀRVADES SISTĒMAS ATTĪSTĪBA	20
2 2021. GADA DABASGĀZES PIEPRASĪJUMS LATVIJĀ	7	6.1. Starpsavienojumu sistēmas attīstība	20
3 LATVIJAS DABASGĀZES PATĒRIŅA 10 GADU PROGNOZE	10	6.2. Nacionālas sistēmas attīstība	23
4 DABASGĀZES PLŪSMAS 2021. GADĀ	12	7 VIENOTĀ OPERATORA SECINĀJUMI	24
4.1. Pārvades sistēmas plūsmas dati	12		
4.2. Balansēšanas darbības	14		
4.3. Uzglabāšanas sistēmas plūsmas dati	16		

SAĪSINĀJUMI

AER	Atjaunojamie energoresursi
AST	Akciju sabiedrība "Augstsprieguma tīkls"
CEF	Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments
CINEA	Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra
Conexus vai Sabiedrība	Akciju sabiedrība "Conexus Baltic Grid"
CO ₂	Oglekļa dioksīds
ENTSO-E	Eiropas Elektroenerģijas pārvades sistēmas operatoru tīkls
ENTSOG	Eiropas Gāzes pārvades sistēmas operatoru tīkls
GIPL	Lietuvas un Polijas starpsavienojums
Inčukalna PGK	Inčukalna pazemes gāzes krātuve
KIP	Kopīgu Interesešu Projekts
NEKP	Nacionālais enerģētikas un klimata plāns
NOx	Slāpekļa oksīdi
PSO	Pārvades sistēmas operators
SDG	Sašķidrīnātā dabasgāze
SEG	Siltumnīcefekta gāzes
SPRK	Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija
TYNDP	Desmit gadu tīklu attīstības plāns

VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

Saskaņā ar Enerģētikas likuma 43.¹ panta otro daļu dabasgāzes pārvades sistēmas operatoram ik gadu ir jā sagatavo piegādes un patēriņa atbilstības un valsts dabasgāzes apgādes drošuma novērtējuma ziņojums (turpmāk – novērtējuma ziņojums). Novērtējuma ziņojums par 2021. gadu ir izstrādāts saskaņā ar Ministru kabineta 2006. gada 20. jūnija noteikumu Nr. 482 “Noteikumi par dabasgāzes pārvades sistēmas operatora ikgadējo novērtējuma ziņojumu” prasībām. Saskaņā ar šo noteikumu 5. punktu pārvades sistēmas operators izstrādā un iesniedz Ekonomikas ministrijai un SPRK novērtējuma ziņojumu katru gadu līdz 1. jūnijam.

Conexus ir neatkarīgs vienotais dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas operators Latvijā, kas pārvalda vienu no modernākajām dabasgāzes krātvēm Eiropā - Inčukalna PGK un maģistrālo dabasgāzes pārvades sistēmu, kas savieno Latvijas dabasgāzes tirgu ar Lietuvu, Igauniju un Krieviju.

Conexus klienti - dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas lietotāji - pārstāv vairākas Baltijas jūras reģiona valstis – Somiju, Igauniju, Latviju, Lietuvu un Poliju; kā arī citas Eiropas valstis – Norvēģiju, Čehiju un Šveici. Lietotāji ir gan privāti vietējie uzņēmumi, gan valstij piederoši un starptautiski uzņēmumi, kas pārstāv dažādus uzņēmējdarbības sektorus – dabasgāzes vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, enerģijas ražotāji, apkures operatori un ražojoši uzņēmumi.

Conexus dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas pakalpojumus regulē SPRK.

Conexus rūpējas par infrastruktūras ilgtspēju un drošību, augstu pakalpojumu kvalitāti, kas veicina tirgus attīstību un nodrošina ekonomisko vērtību klientiem un visai sabiedrībai.

Conexus ir sociāli atbildīgs uzņēmums, kas, radot pievienoto ekonomisko vērtību, nodrošina kopējo nozares attīstību, darbinieku izaugsmi, ilgtspējīgu nodarbinātību, tajā pašā laikā rūpējoties par tehnoloģisko procesu minimālu ietekmi uz apkārtējo vidi.

Conexus vīzija, misija un vērtības

KĀDĒĻ MĒS EKSISTĒJAM?

Misija

Veicināt ilgtspējīgu enerģijas tirgus darbību reģionā, nodrošinot uzticamu dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas darbību.

KAS MUMS IR SVARĪGS?

Vērtības

Droša sistēmas darbība

Profesionāla un vienota komanda

Elastība un atvērtība

Ilgtspējīga attīstība

KAS MĒS VĒLAMIES BŪT?

Vīzija

Kļūt par uzticamāko enerģijas avotu reģionā.

Stratēģiskie mērķi

Conexus vidēja termiņa (2019.-2023. gadam) galvenie mērķi ir saistīti ar trīs jomām: **tirgus attīstību, infrastruktūras nodrošināšanu un darbības attīstību**. Stratēģiskie mērķi ir noteikti saskaņā ar Conexus vērtībām, uzņēmuma vīziju un saskaņā ar Conexus misiju – **veicināt ilgtspējīgu enerģijas tirgus darbību reģionā, nodrošinot uzticamu dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas darbību**.

1

Reģiona dabasgāzes attīstība, lai sasniegtu ilgtspējīgu Inčukalna PGK darbību tirgus apstākļos

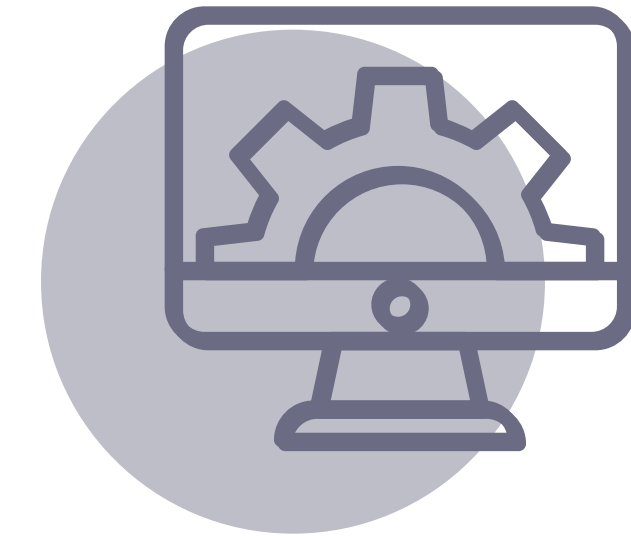
2

Nodrošināt drošu, pieejamu un tirgus apstākļiem atbilstošu infrastruktūru

3

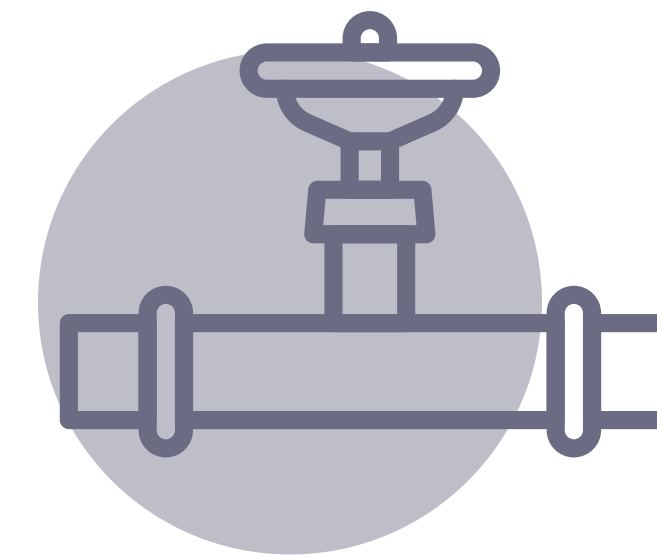
Ieviest ilgtspējīgu iekšējo un ārējo resursu darbības pārvaldību

Līdz ar stratēģiskiem mērķiem, Conexus ir identificējis trīs attīstības vadmotīvus, kas vijas cauri visām plānotajām vidēja termiņa darbībām. Šie attīstības vadmotīvi papildina noteiktos stratēģiskos mērķus un veicina to īstenošanu:

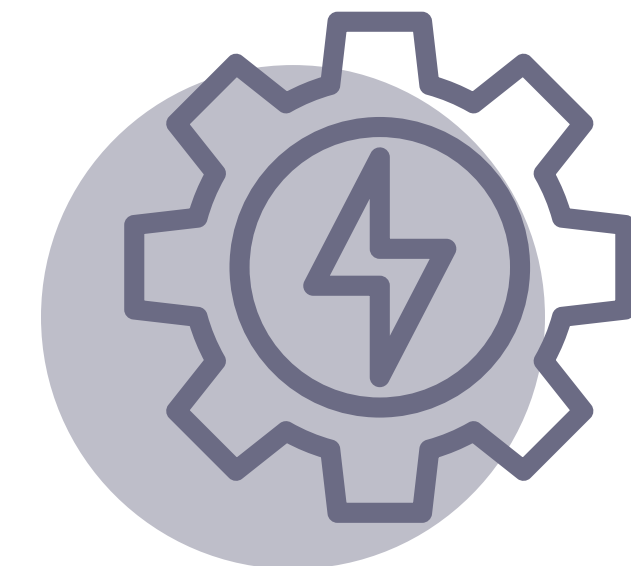
DIGITALIZĀCIJA

Conexus darbība tiks vērsta uz tehnoloģiju modernizēšanu, pilnveidi, kā arī aktīvu, personāla un finanšu centralizētu pārvaldību un efektīvu resursu pārvaldes modeļa ieviešanu

SADARBĪBA AR CITIEM REĢIONA PSO

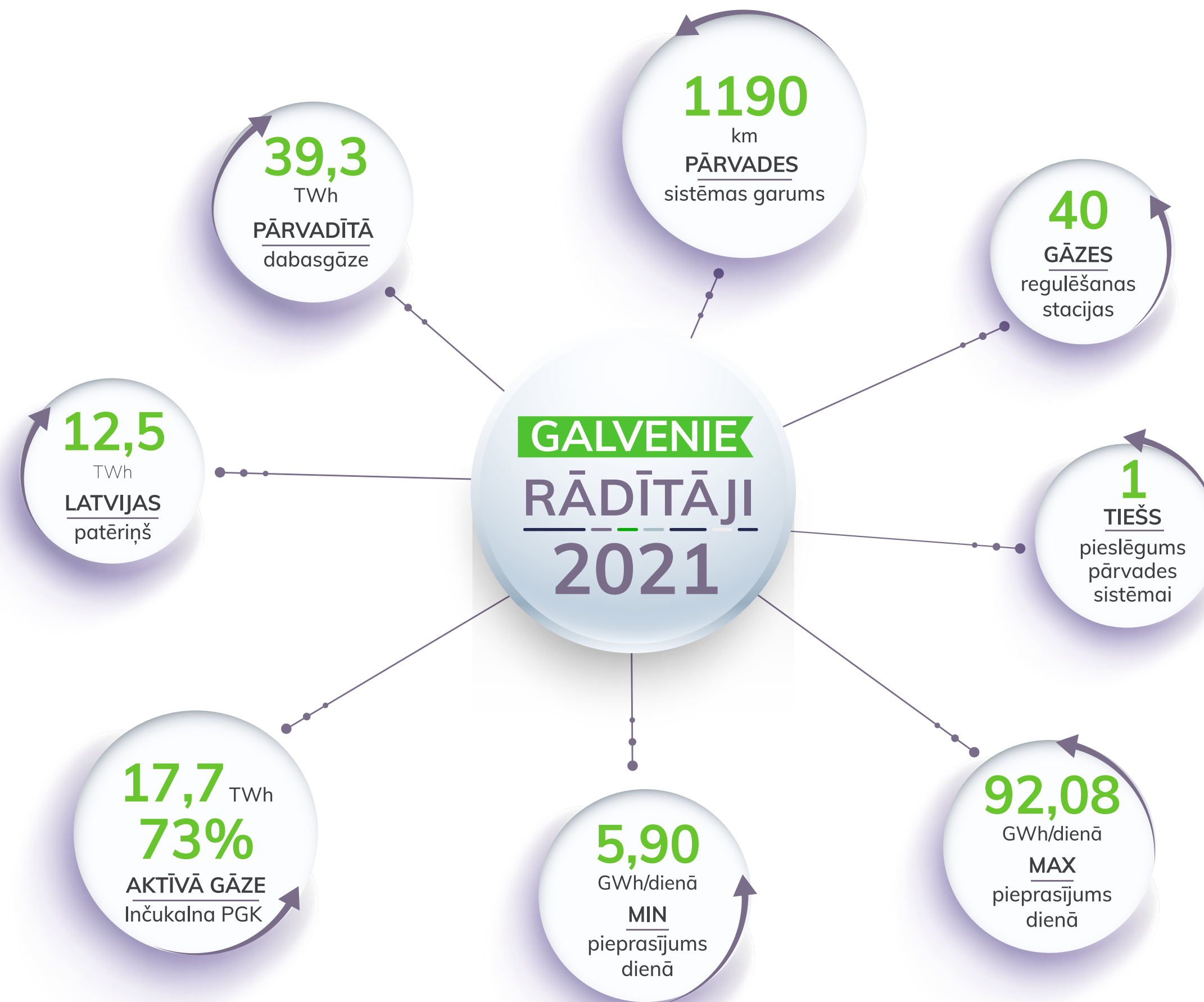
Conexus vidējā termiņā plāno veicināt sadarbību ar citiem reģiona pārvades sistēmas operatoriem, koordinējot operatīvās sadarbības darbību, kā arī ieviešot periodisku salīdzinošo analīzes sistēmu ar citiem reģiona PSO

CONEXUS – ENERĢIJAS KOMPĀNIJA

Conexus vīzija ir kļūt par uzticamāko enerģijas avotu reģionā, kā rezultātā Conexus pakāpeniski plāno ieviest pakalpojumus ne tikai dabasgāzes lietotājiem, bet arī elektroenerģijas lietotājiem

1. GALVENIE RĀDĪTĀJI 2021. GADĀ

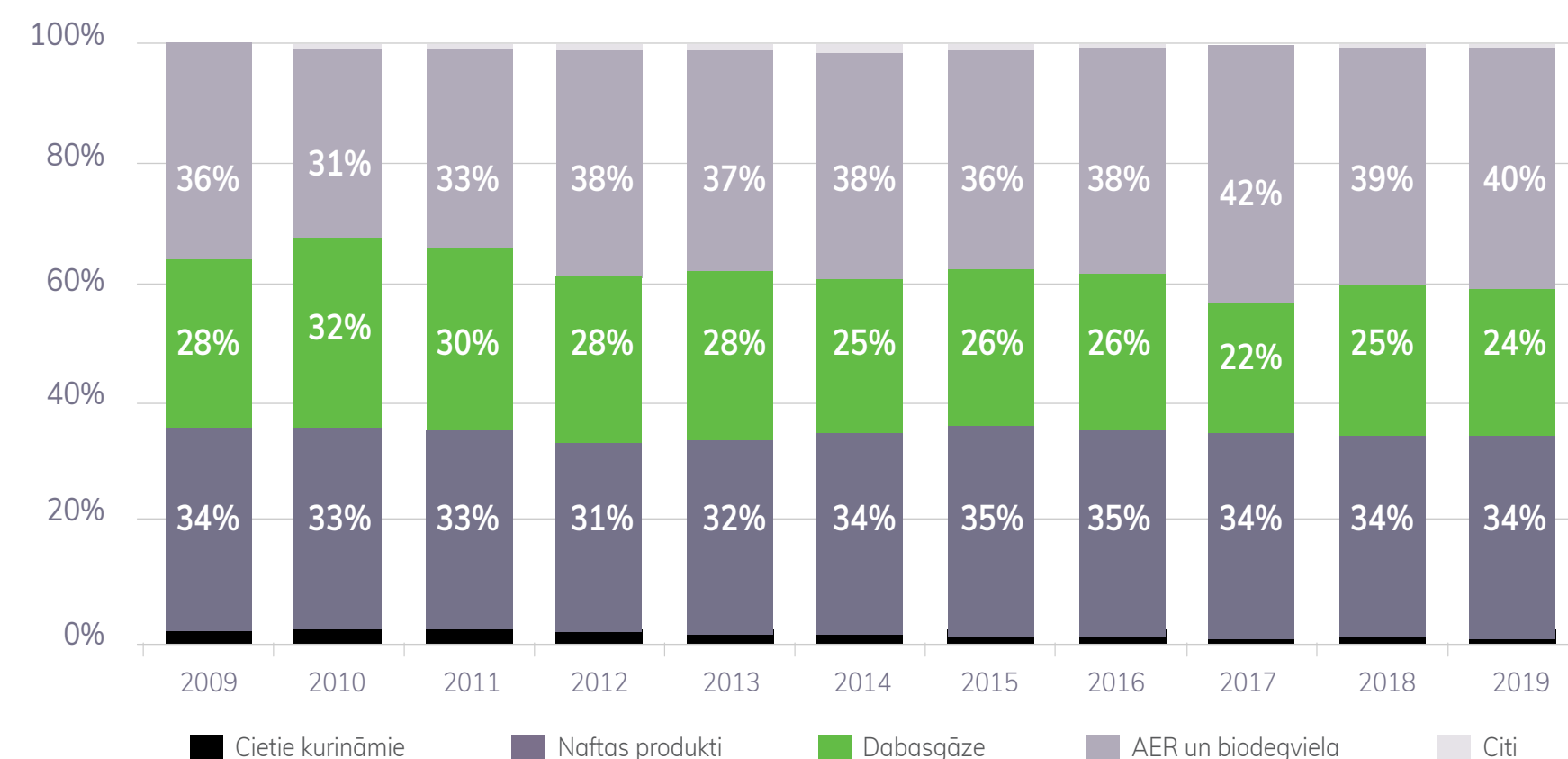

2. DABASGĀZES PIEPRASĪJUMS LATVIJĀ 2021. GADĀ

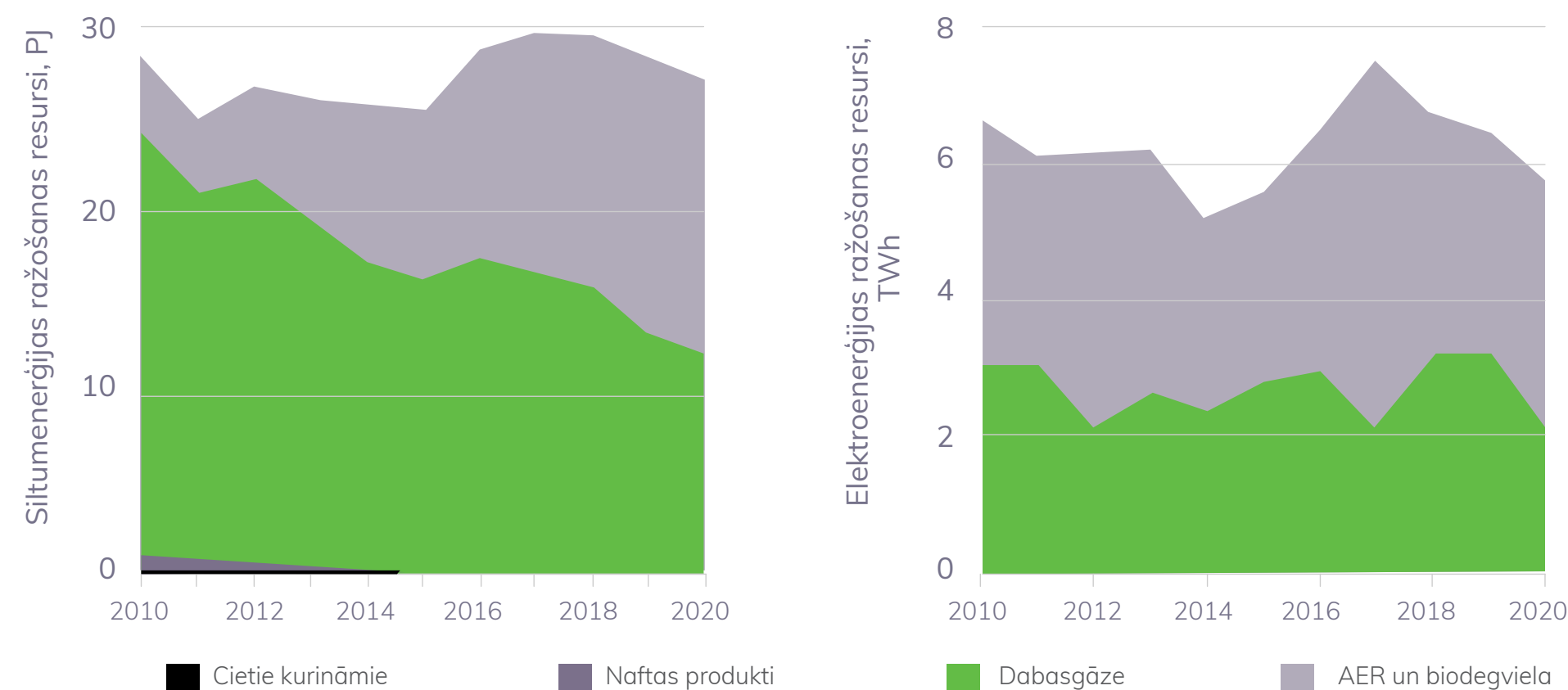
Latvijā ir sabalansēta energoresursu struktūra, kurā būtiska loma ir dabasgāzei. Lielāko daļu pieprasījuma veido dabasgāzes lietotāji, kuri dabasgāzi patērē elektroenerģijas vai siltumenerģijas ražošanai, tāpēc dabasgāzes patēriņš ir cieši saistīts ar gaisa temperatūras

svārstībām, dabasgāzes cenām tirgū, kā arī no dabasgāzes saražotas elektroenerģijas konkurētspējas Baltijas valstu un Ziemeļvalstu elektroenerģijas tirgū.

2.1. attēls. Primāro energoresursu patēriņš Latvijā¹ (%), 2009. – 2019. gads

2.2. attēls. Energoresursi siltumenerģijas (PJ) un elektroenerģijas (TWh) ražošanai Latvijā²

¹Eiropas Komisijas statistikas dati: https://ec.europa.eu/energy/data-analysis/energy-statistical-pocketbook_en

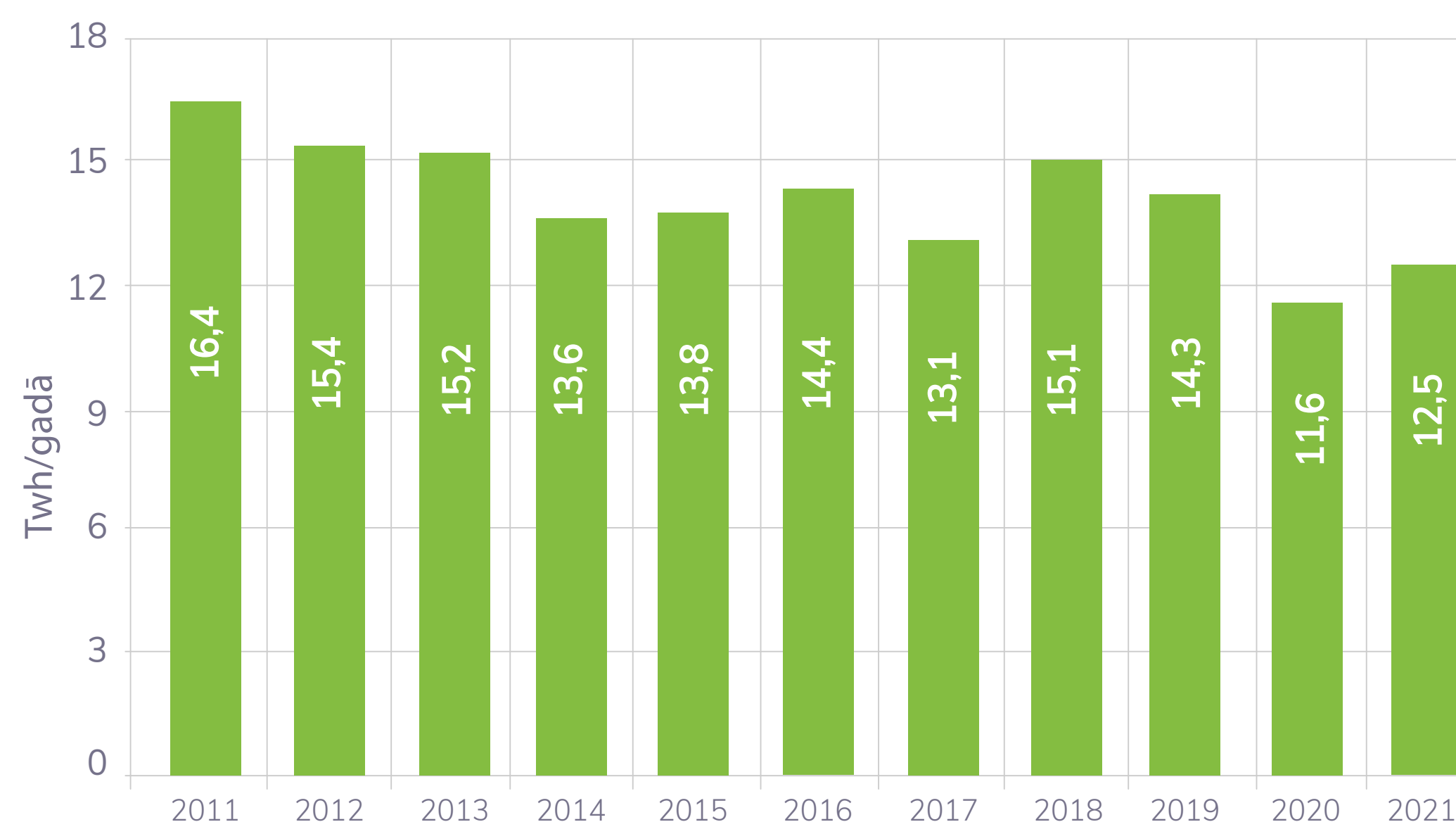
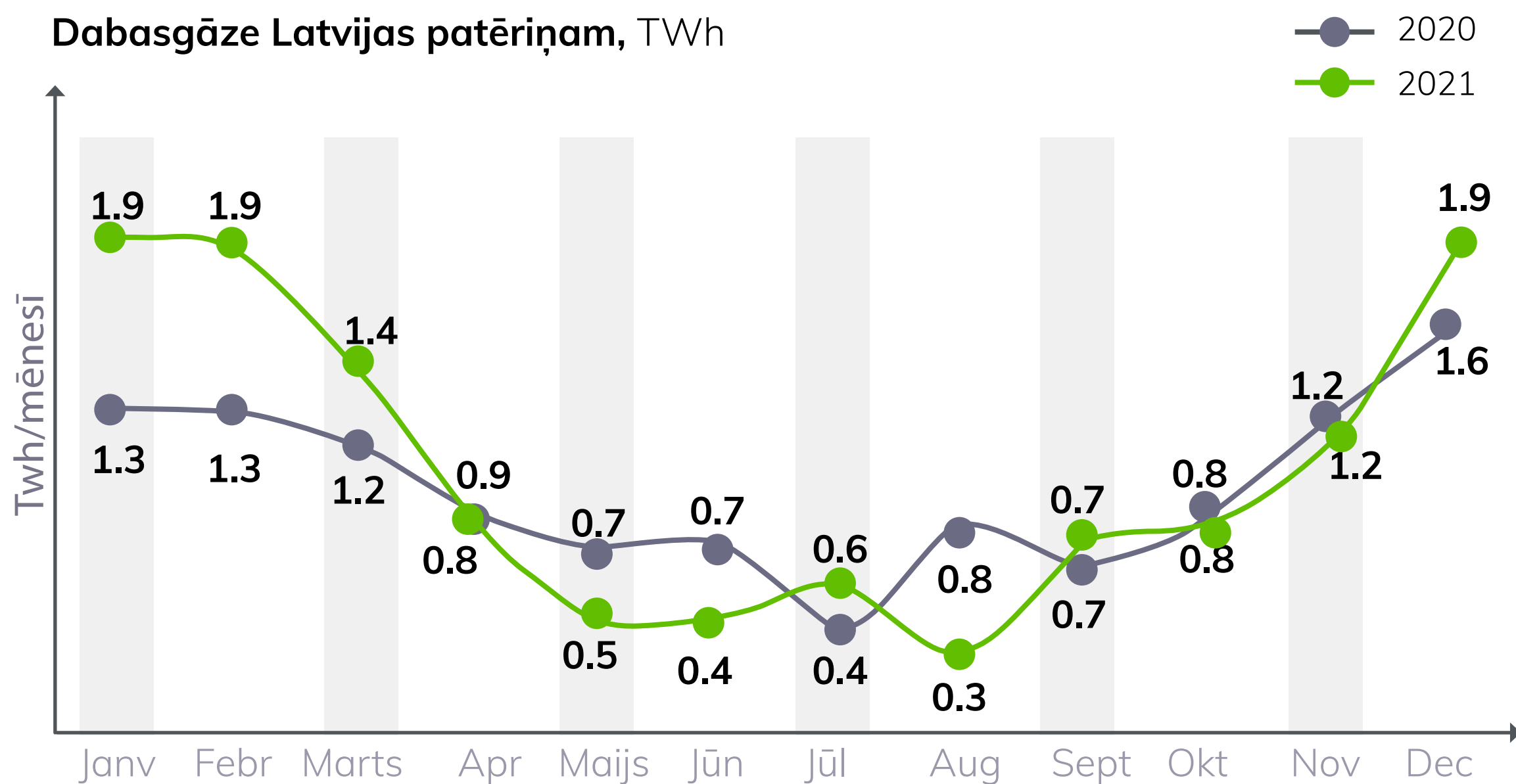
²Eiropas Komisijas statistikas dati: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/energy/overview>

2021. gadā pārvadītās dabasgāzes apjoms Latvijas lietotāju vajadzībām bija 12,5 TWh, kas salīdzinājumā ar 2020. gadu ir par 8% vairāk. Patēriņa pieaugumu ietekmēja klimatiskie apstākļi ziemā, vidējai gaisa temperatūrai noslīdot līdz -2,8 °C, kas ir 0,4 °C zem gada laika normas, pietam janvārī un februārī tika piedzīvots stiprākais

sals pēdējos gados³. Vienlaikus aukstie klimatiskie apstākļi kāpināja dabasgāzes patēriņu elektroenerģijas ražošanai – 2021. gadā vērojams lielāks termoelektrostaciju saražotās elektroenerģijas apjoms⁴.

2.3. attēls. Dabasgāzes sadales sistēmas operatoram nodotās dabasgāzes daudzums Latvijā pa mēnešiem (TWh)

2.4. attēls. Dabasgāzes sadales sistēmas operatoram nodotās dabasgāzes daudzums Latvijā (TWh)

³Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra dati. Pieejami: https://klimats.meteo.lv/laika_apstaklu_raksturojums/2021/gads/

⁴AST dati. Pieejami: <https://www.ast.lv/lv/electricity-market-review?year=2021&month=13>

2.5. attēls. LLatvijas dabasgāzes sadales sistēmā nodotais dabasgāzes daudzums diennaktī (GWh) un vidējā dienas temperatūra Rīgā (°C)⁵, 2021. gads

Saskaņā ar Eiropas Apvienotā pētījumu centra 2016. gada pētījumu “Joint Risk Assessment of the gas system of Estonia, Finland, Latvia and Lithuania” Latvijas dabasgāzes patēriņš ziemas dienā var sasniegt 136 GWh/dienā. 2021. gada ziemā maksimālais dabasgāzes patēriņš diennaktī Latvijā bija 92,08 GWh, un salīdzinājumā ar 2020. gadu tas palielinājies par 23,61 GWh/dienā jeb 34%, kas skaidrojams ar zemu gaisa temperatūru attiecīgajā periodā. Zemākā diennakts vidējā gaisa temperatūra Rīgā tika reģistrēta 17. janvārī, tai nokrītot zem -15°C atzīmes. Atkārtoti dabasgāzes diennakts patēriņa maksimumi tika sasniegti arī februārī un decembrī. Minimālais dabasgāzes patēriņš diennaktī bija 2021. gada 11. jūlijā – 5,90 GWh/dienā un ir nedaudz mazāks par iepriekšējiem gadiem.

Maksimālais un minimālais dabasgāzes patēriņš Latvijā diennaktī 2021. gadā⁵

DATUMS	Patēriņš (GWh)	Gaisa temperatūra (°C)
16. janvāris	92,08	-12,9
17. janvāris	90,71	-15,1
11. jūlijs	5,90	+23,2
20. jūnijs	5,96	+26,6

⁵Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra dati.

Pieejami: <https://www.meteo.lv/meteorologija-datu-meklesana/?nid=461>

3. LATVIJAS DABASGĀZES PATĒRIŅA 10 GADU PROGNOZE

2022. gada aprīlī ENTSOG un ENTSO-E publicēja atjaunināto kopīgo gāzes un elektroenerģijas scenāriju ziņojumu – TYNDP 2022 Scenario Report⁶, kurā aprakstīti iespējamie Eiropas Savienības nākotnes enerģijas scenāriji līdz 2050. gadam. Visi scenāriji veidoti ar virzību uz klimatneitrālu nākotni un ir izstrādāti, lai samazinātu SEG emisijas, kā arī lai atspoguļotu gāzes un elektroenerģijas sistēmu mijiedarbību un nodrošinātu infrastruktūras novērtējumu no integrētas sistēmas perspektīvas.

♦ **Nacionālās tendences**⁷ ir ziņojuma centrālais scenārijs, kas atspoguļo Eiropas Savienības dalībvalstu Nacionālos enerģētikas un klimata plānus. Plāni iesniegti Eiropas Komisijā saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes regulu par pārvaldību enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā. NEKP 2030 ir galvenais dokuments ilgtermiņa enerģētikas un klimata politikas formulēšanai, kura vīzija ir ilgtspējīga, konkurētspējīga un droša klimatneitrālas tautsaimniecības attīstība. 2020. gada februārī stājās spēkā Latvijas NEKP 2030⁸, kurš ietver aptuveni simts dažādus politikas pasākumus, paredzot rīcību divpadsmit virzienos. Plāns nosaka vismaz 50% AER īpatsvara palielinājumu, tajā skaitā vismaz 3,5% moderno biodegvielu īpatsvaru Latvijas transporta sektorā. Šie saistošie mērķi ietekmēs energoresursu gala patēriņu un veicinās AER gāzu ienākšanu tirgū. Lielas attīstības iespējas gan ražošanas, gan patēriņa ziņā Latvijā ir biometānam. Saskaņā ar Latvijas NEKP 2030 prognozes datiem

kopējais enerģijas gala patēriņš 2030. gadā būs apmēram par 11% mazāks nekā 2018. gadā, bet elektroenerģijas un dabasgāzes daļa kopējā enerģijas gala patēriņā pieaugs vairāk nekā 5%, pateicoties naftas produktu aizstāšanai ar gāzi autotransportā. Primārās enerģijas veidu struktūrā netiek paredzētas būtiskas izmaiņas – dabasgāze un naftas produkti turpinās ieņemt nozīmīgāko vietu kopējā Latvijas energoresursu patēriņa struktūrā.

2021. gada jūlijā Eiropas Komisija nāca klajā ar enerģētikas un klimata tiesību aktu paku “Fit for 55”⁹, kuras mērķis ir nodrošināt, ka līdz 2030. gadam tiek samazinātas siltumnīcefekta gāzu emisijas par 55% un līdz 2050. gadam tiek panākta klimatneitralitāte. 2021. gadā Ekonomikas ministrija informēja par pakotnes “Fit for 55” ietekmes izvērtēšanas uzsākšanu. Latvijas NEKP pārskatīšana tiks sākota 2022. gadā, ar mērķi atjaunoto Latvijas NEKP iesniegt Eiropas Komisijai līdz 2023. gada jūnijam.

♦ **Globālās ambīcijas**¹⁰ un **Decentralizētās enerģijas**¹¹ scenāriji izveidoti atbilstoši Parīzes nolīguma mērķim samazināt SEG emisiju daudzumu un nodrošināt, lai globālā temperatūra nepaaugstinātos vairāk par 2°C, salīdzinot ar pirms industriālā laikmeta vidējo temperatūru, cenšoties to noturēt 1,5°C līmenī, un “Fit for 55” noteikto mērķi līdz 2030. gadam samazināt SEG emisijas par 55% un līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti. **Globālās ambīcijas** scenārijs ir saistīts ar enerģijas

⁶ENTSOGs mājaslapa. Pieejams: <https://2022.entsos-tyndp-scenarios.eu/>

⁷no angļu val. - National Trends

⁸Ekonomikas Ministrijas mājaslapa. Pieejams: <https://www.em.gov.lv/lv/nekp-2020gada-redakcija>

⁹Eiropas Komisijas mājaslapa. Pieejams: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3541

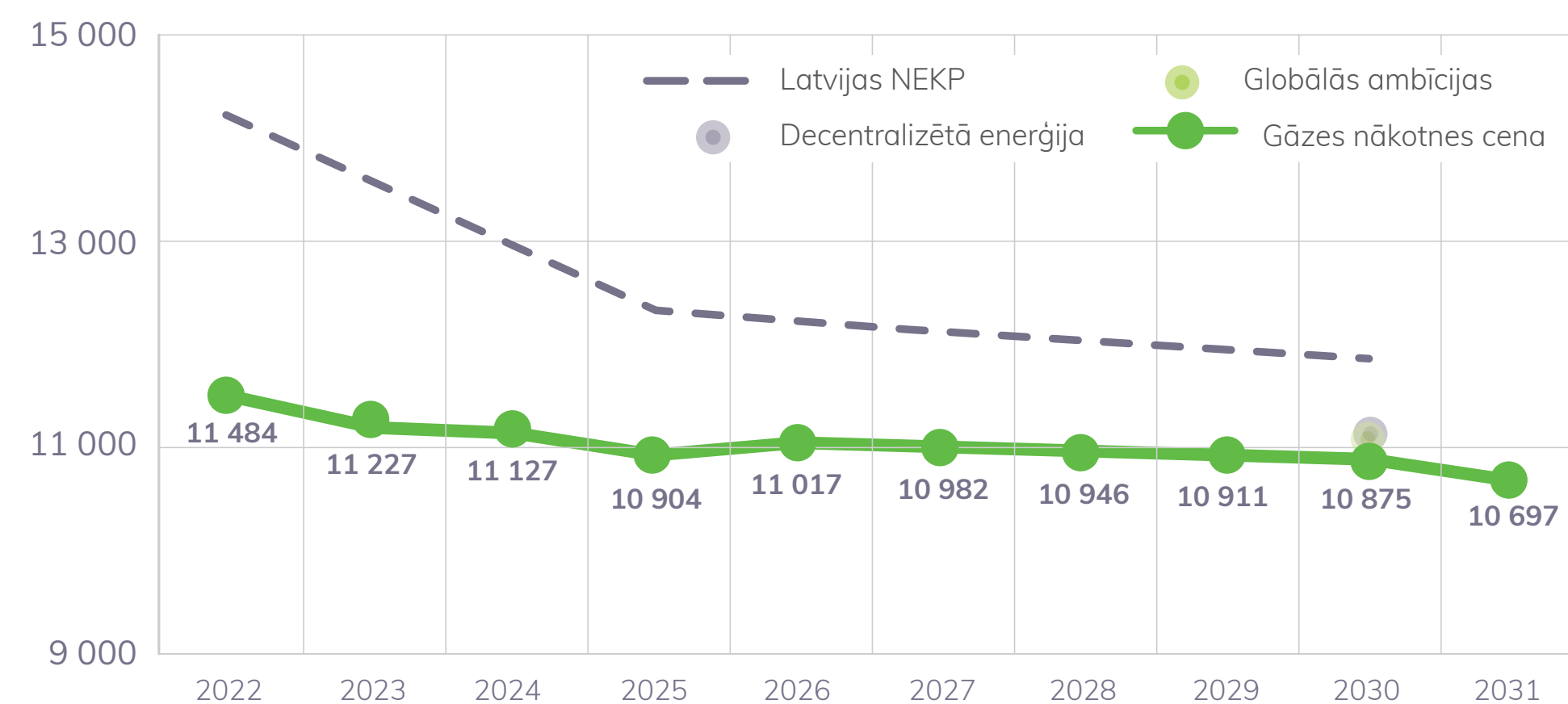
¹⁰no angļu val. - Global Ambition

¹¹no angļu val. - Distributed Energy

centralizētās ražošanas ekonomisko attīstību un globālo enerģijas tirgu izmantošanu kā līdzekli dekarbonizācijas paātrināšanai. Ņemot vērā lielā apjomā ražotas enerģijas radīto ekonomisko ietaupījumu, tiek ievērojami samazinātas jauno tehnoloģiju izmaksas tādām tehnoloģijām kā, piemēram, jūras vēja enerģija, bet par iespējamu tiek uzskatīts arī enerģijas imports no konkurētspējīgiem avotiem. **Decentralizētās enerģijas** scenārija galvenā iezīme ir enerģijas patērētāja loma, kas aktīvi piedalās enerģijas tirgū un veicina sistēmas virzību uz klimatneitralitāti, ieguldot neliela mēroga enerģijas ražošanas tehnoloģiju risinājumos un ciklisko risinājumu pieejās. Tas veicina atjaunojamās enerģijas ražošanu Eiropā un enerģijas importa samazināšanu.

Ņemot vērā ģeopolitisko situāciju un tās būtisko ietekmi uz **gāzes cenām** un gāzes patēriņa ekonomiskajiem ieguvumiem, tiek prognozēts, ka tuvākos gadus gāzes patēriņš Latvijā samazināsies un galvenokārt būs saistīts ar zemāku koģenerācijas staciju pieprasījumu pēc gāzes. Vērtējot uz šodienu pieejamo informāciju nākotnes darījumu finanšu instrumentu tirgos, redzams, ka gāzes cenas Eiropas tirgū varētu samazināties un sasniegt vēsturisko gāzes cenu līmeni sākot ar 2026. gadu.

3.1. attēls. Gāzes patēriņa prognoze saskaņā ar gāzes nākotnes cenām, Latvijas NEKP¹², Globālās ambīcijas un Decentralizētās enerģijas scenāriju¹³(GWh)

¹²Pārrēķina koeficients no ktoe uz GWh ir 11,63

¹³Pārrēķina koeficients no neto siltumspējas uz bruto ir 1,11

4. DABASGĀZES PLŪSMAS 2021. GADĀ

4.1. Pārvades sistēmas plūsmu dati

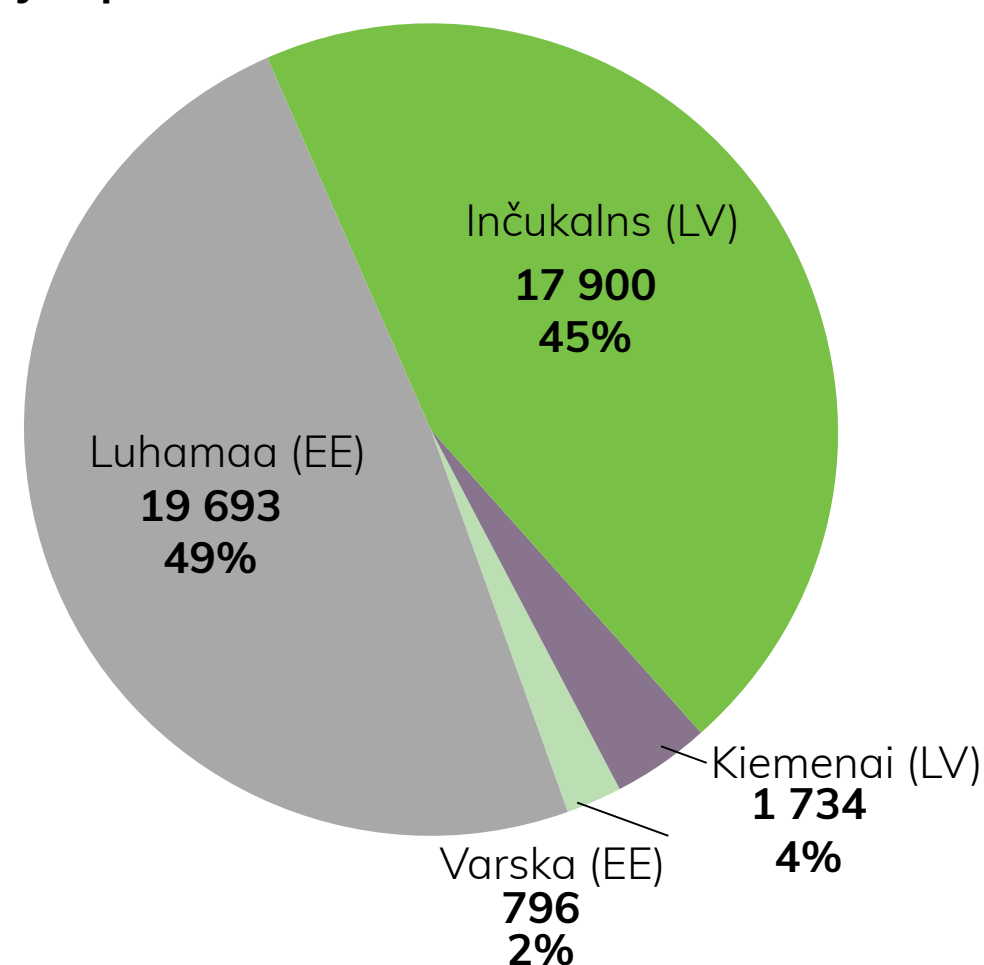
2021. gadā kopējais pārvadītās gāzes apjoms sasniedza 39,3 TWh, kas salīdzinājumā ar gadu iepriekš ir palielinājies par 5%. 2020. gada sākumā atklātais Igaunijas un Somijas starpsavienojums Balticconnector ir pozitīvi ietekmējis kopējo pārvadīto plūsmu apjomus, 2021. gadā dodot iespēju piegādāt dabasgāzi Somijas lietotājiem, izmantojot arī Inčukalna PGK sniegtos pakalpojumus. Pārvadītās gāzes apjoms starpsavienojumā Balticconnector Somijas virzienā ir 6,3 TWh apmērā un sastāda aptuveni vienu trešdaļu no Somijas kopējā da-

basgāzes patēriņa. Tomēr, salīdzinot ar 2020. gadu, šis apjoms ir samazinājies, kas saistīts ar Somijas iekšzemes patēriņa samazināšanos augsto dabasgāzes cenu dēļ.

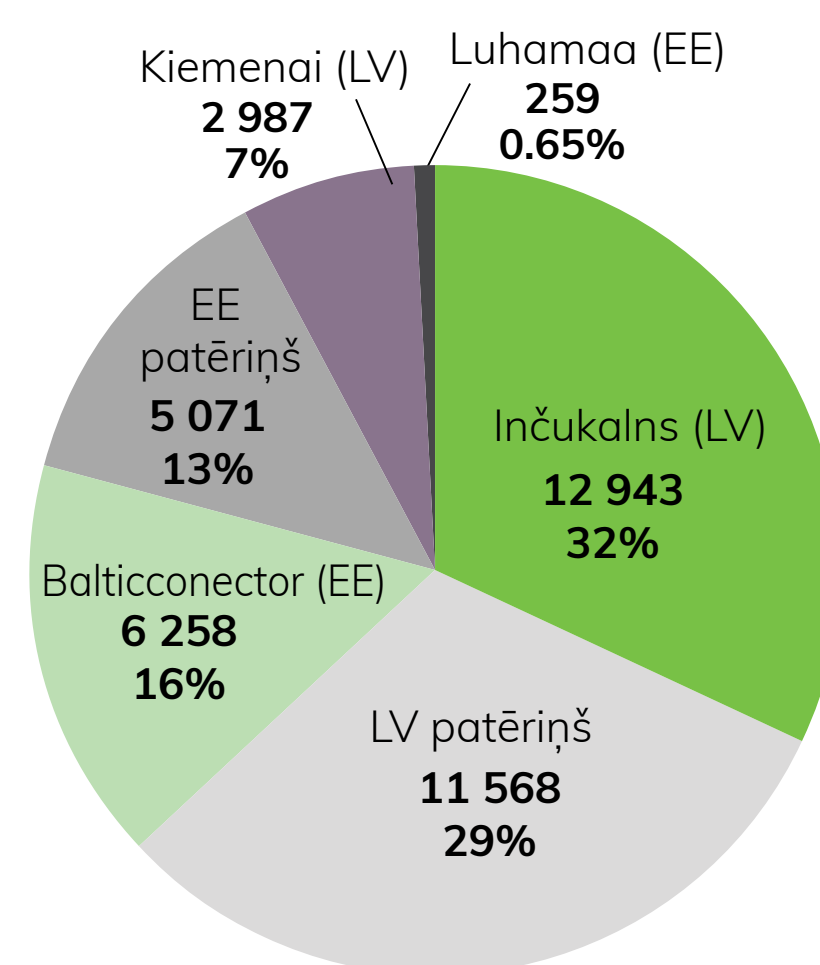
2021. gadā tika novērots saņemtā gāzes daudzuma no Lietuvas samazinājums par 78%, sasniedzot vien 1,7 TWh. Savukārt pārvadīto plūsmu apjoms Lietuvas virzienā pārskata periodā palielinājās 1,8 reizes un sasniedza 3 TWh. Šis apjoma palielinājums bija vērojams gada pirmajā ceturksnī, kad, saskaņā ar Klaipēdas SDG termināļa publicēto kuģu piegāžu grafiku, janvāra beigās tika atcelta viena gāzes piegāde un nepieciešamais gāzes apjoms tika nodrošināts, izmantojot Inčukalna PGK noglabāto dabasgāzi.

4.1. attēls. Latvijas – Igaunijas Vienotā balansēšanas zonā saņemtais un nodotais dabasgāzes daudzums 2021. gadā (GWh un %)

Ieejas punkti

Izejas punkti

2021. gadā, salīdzinājumā ar 2020. gadu bija novērojams tehnisko jaudu samazinājums Inčukalna PGK un Luhamaa starpsavienojuma punktos. Luhamaa punkta ierobežojumi bija saistīti ar remontdarbiem pārvades gāzesvadā Valdaja – Pleskava – Rīga. Pārskata periodā Luhamaa punkta ieejas maksimālā tehniskā jauda bija 85 GWh/dienā. Savukārt, Inčukalna PGK izejas tehniskās jaudas samazinājums balstīts uz pazemes gāzes krātuves tehnoloģiskās uzraudzības veicēja - kompānijas Storengy - rekomendācijām drošai un ilgtspējīgai krātuves darba nodrošināšanai

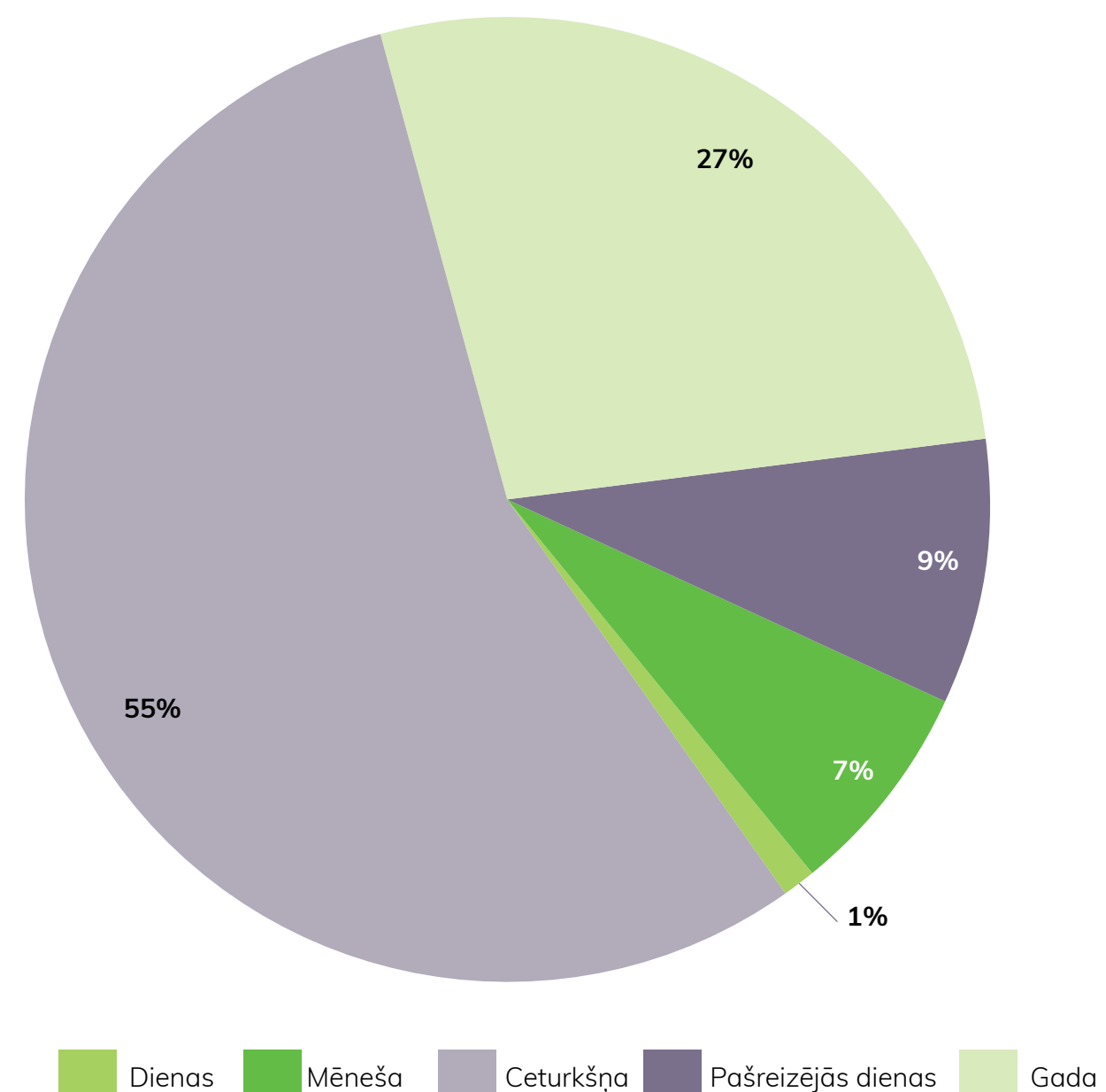
Salīdzinājumā ar 2020. gadu, kad lielāks rezervāciju apjoms bija mēneša produktiem, 2021. gadā sistēmas lietotāji vairāk izvēlējās rezervēt garāku termiņu pārvades jaudas produktus.

Sistēmas lietotāju interese par garāka termiņa – mēneša, ceturkšņa un gada – jaudas rezervēšanu ir skaidrojama ar tarifos iestrādātajiem produktu multiplikatoriem, kas nodrošina lētākas pārvades izmaksas par vienu MWh, rezervējot garāka perioda jaudas produktus, un uzlabo sistēmas kopējo darbību. 2021. gadā klientu portfeļos pēc apjoma vairāk nekā puse no visas jaudas ir iegādāta kā ceturkšņa jauda, kas norāda uz komersantu vēlmi optimizēt izmaksas, tās samazinot, pēc iespējas vairāk rezervējot garāka termiņa produktus. Tas ļauj pārvades sistēmas operatoriem plānot pārvades produktu piedāvājumu ilgākam laika periodam.

Pārskata periodā dabasgāzes tirgus dalībnieki ir pauduši nepieciešamību paplašināt pašreizējo Igaunijas – Somijas – Latvijas ieejas tarifu zonu, tajā iekļaujot arī Lietuvu, lai tādējādi atceltu šobrīd spēkā esošo tarifu barjeru Lietuvas - Latvijas starpsavienojuma punktā Kiemenai. Turpinot paplašināt 2019. gadā aizsākto reģionālā tirgus integrāciju, Latvijas, Lietuvas, Igaunijas un Somijas pārvades sistēmu operatori, attiecīgi Conexus, AB Amber Grid, Elering AS un Gasgrid Finland Oy, 2021. gadā strādāja pie risinājuma, kas ļautu iekļaut Lietuvu zonā bez iekšējām tarifu robežām, tādējādi radot labākus apstākļus tirgus dalībniekiem darbībai visā reģionā, vienlaikus nodrošinot lielāku pievienoto vērtību dabasgāzes gala patērētājiem. Piedāvātais tarifu

zonas modelis paredz saskaņotu, vienotu tarifu noteikšanu uz zonas ārējām robežām, pieļaujot atlaides ieejas punktos no alternatīviem gāzes avotiem.

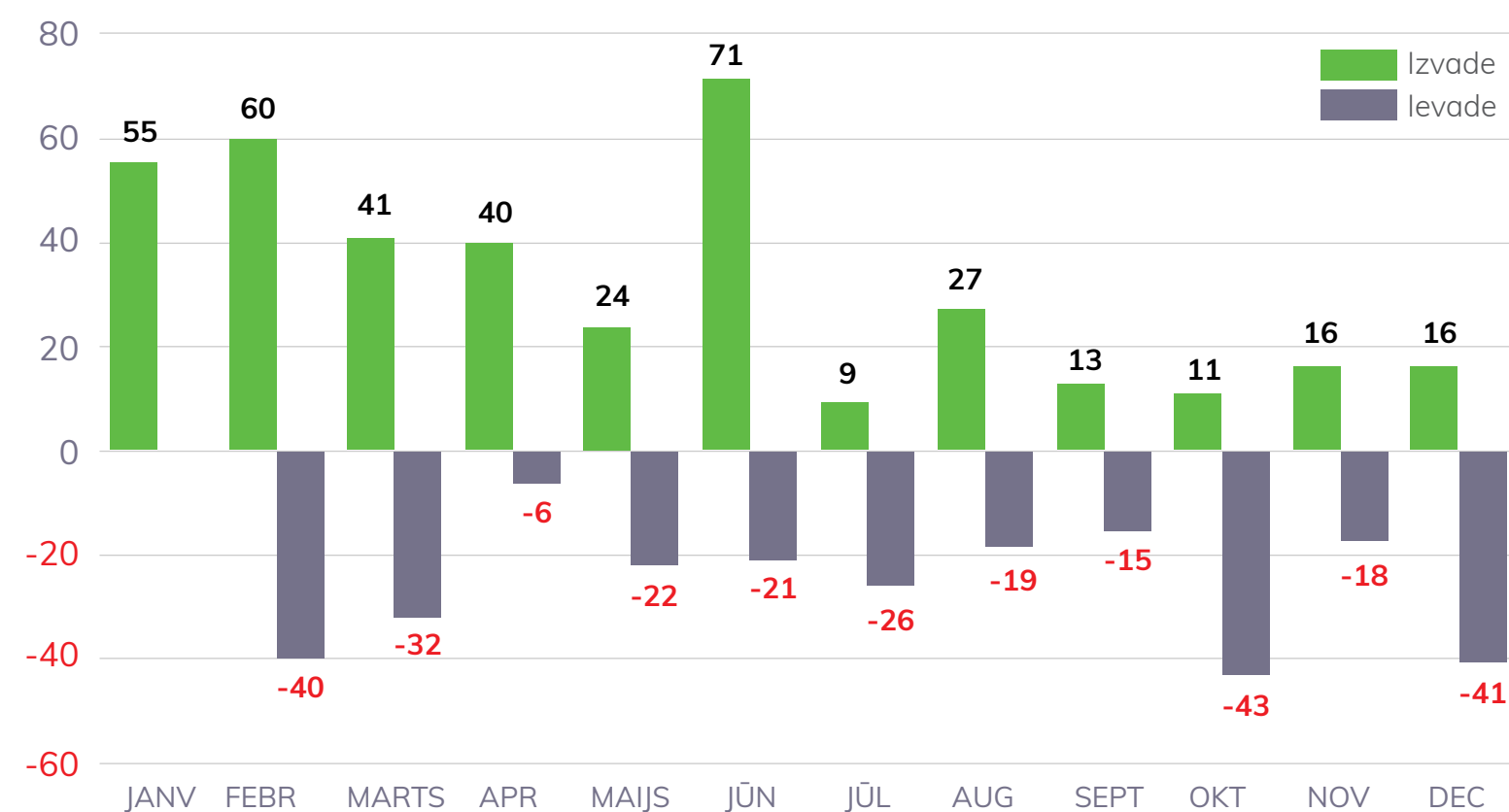
Rezervētie Pārvades Jaudas Produkti 2021. gadā

4.2. Balansēšanas darbības

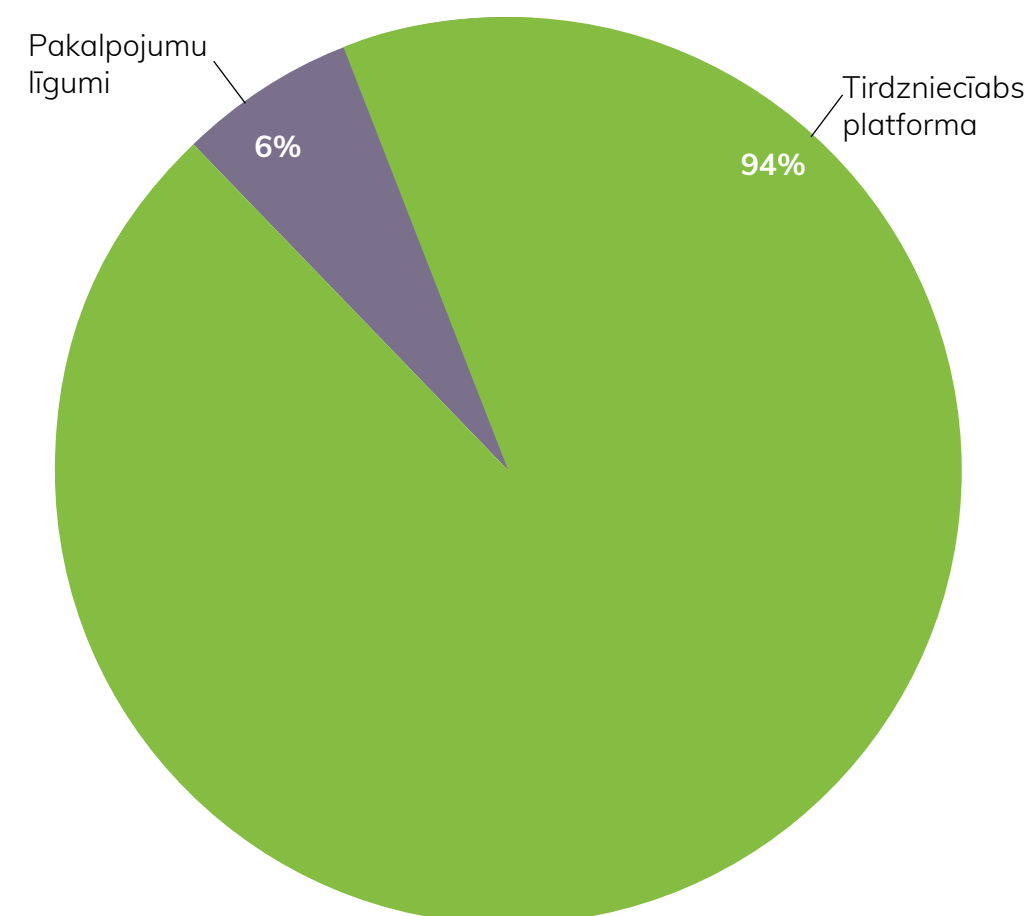
Conexus, kā Igaunijas - Latvijas Vienotās balansēšanas zonas norēķinu un balansēšanas koordinators, 2021. gadā kopumā veica 666 balansēšanas darbības, ievadot balansēšanas zonā trūkstošo dabasgāzi, ja lietotāju radītais nebalansa daudzums bija negatīvs, vai izvadot no balansēšanas zonas pārpalikušo dabasgāzi, ja lietotāju radītais nebalansa daudzums bija pozitīvs. Gada ietvaros tika veiktas 383 balansēšanas darbības pozitīvā nebalansa dzēšanai un 283 balansēšanas darbības negatīvā nebalansa dzēšanai. Kopējais gada laikā veikto balansēšanas darbību skaits ir samērojams ar iepriekšējā gada balansēšanas darbību skaitu, tomēr vienlaicīgi novērojams pieaugums sistēmas lietotāju negatīvā nebalansa dzēšanas darbību skaitā.

4.2. attēls. Balansēšanas darbības Igaunijas - Latvijas Vienotā balansēšanas zonā 2021. gadā (skaits)

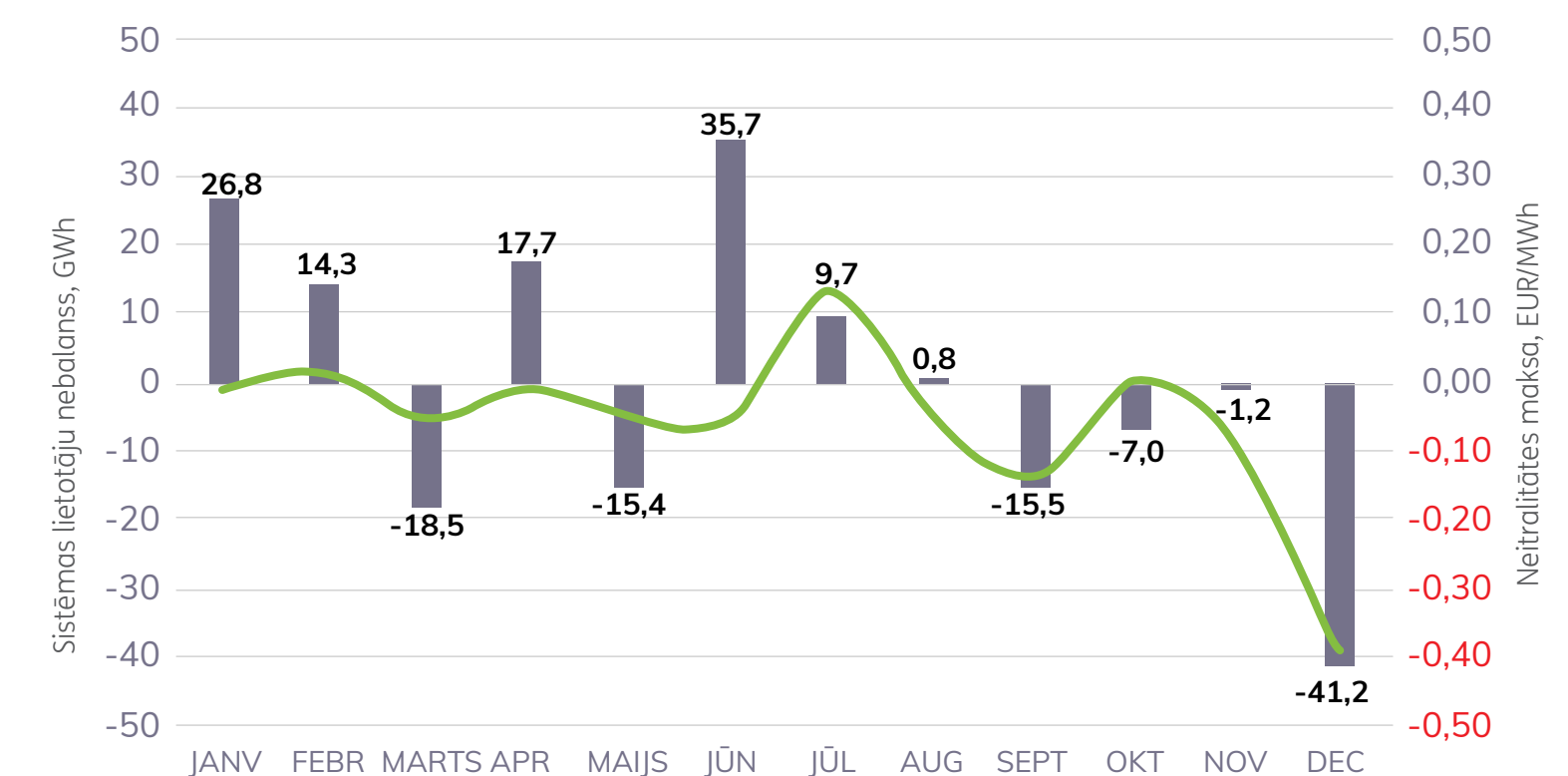

Pārskata periodā tirdzniecības platformā tika veikti 94% no visiem balansēšanas darījumiem, savukārt, pārvades sistēmas balansēšanas pakalpojumu sniedzēju iesniegtie piedāvājumi tika izmantoti 6% gadījumu. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2021. gadā tirdzniecības platformā veikto balansēšanas darījumu īpatsvars pieaudzis par sešiem procentpunktiem, kas vērtējams pozitīvi.

4.3. attēls. Balansēšanas darbību skaita sadalījums 2021. gadā (%)

4.4. attēls. Sistēmas lietotāju summārais nebalanss (GWh) un neitralitātes maksa (EUR/MWh) 2021. gadā

Kopējais Igaunijas - Latvijas vienotās balansēšanas zonas visu sistēmas lietotāju radītais absolūtā nebalansa apjoms 2021. gadā bija 467,6 GWh. Sistēmas lietotāju radītā pozitīvā nebalansa dzēšanai tika veiktas balansēšanas darbības 248,4 GWh apjomā, no tām 215,3 GWh tirdzniecības platformā un 33,1 GWh noslēgto balansēšanas pakalpojumu līgumu ietvaros. Savukārt, sistēmas lietotāju radītā negatīvā nebalansa dzēšanai tika veiktas balansēšanas darbības 219,3 GWh apjomā, no tām 186,7 GWh tirdzniecības platformā un 32,5 GWh, izmantojot noslēgtos balansēšanas pakalpojumu līgumus. Salīdzinot ar iepriekšējo pārskata periodu, būtiski pieaudzis sistēmas lietotāju radītā negatīvā nebalansa īpatsvars.

2021. gadā piemērotā neitralitātes maksa bija robežās no mīnus 0,40 EUR/MWh (2021. gada decembrī) līdz plus 0,13 EUR/MWh (2021. gada jūlijā). Norēķinu periodos, kad neitralitātes maksa bija negatīva, pārvades sistēmas operatori to maksāja pārvades sistēmas lietotājiem, savukārt, norēķinu periodos, kad neitralitātes maksa bija pozitīva, pārvades sistēmas operatori to iekasēja no pārvades sistēmas lietotājiem. Vidējā neitralitātes maksa 2021. gadā bija mīnus 0,06 EUR/MWh mēnesī.

Neitralitātes maksa 2021. gadā (EUR/MWh)

Mēnesis	Piemērojamā neitralitātes maksa, EUR/MWh
Janvāris	-0,01
Februāris	0,01
Marts	-0,05
Aprīlis	-0,01
Maijs	-0,05
Jūnijs	-0,05
Jūlijs	0,13
Augusts	-0,05
Septembris	-0,14
Oktobris	0,00
Novembris	-0,10
Decembris	-0,40
Vidēji	€ -0,06

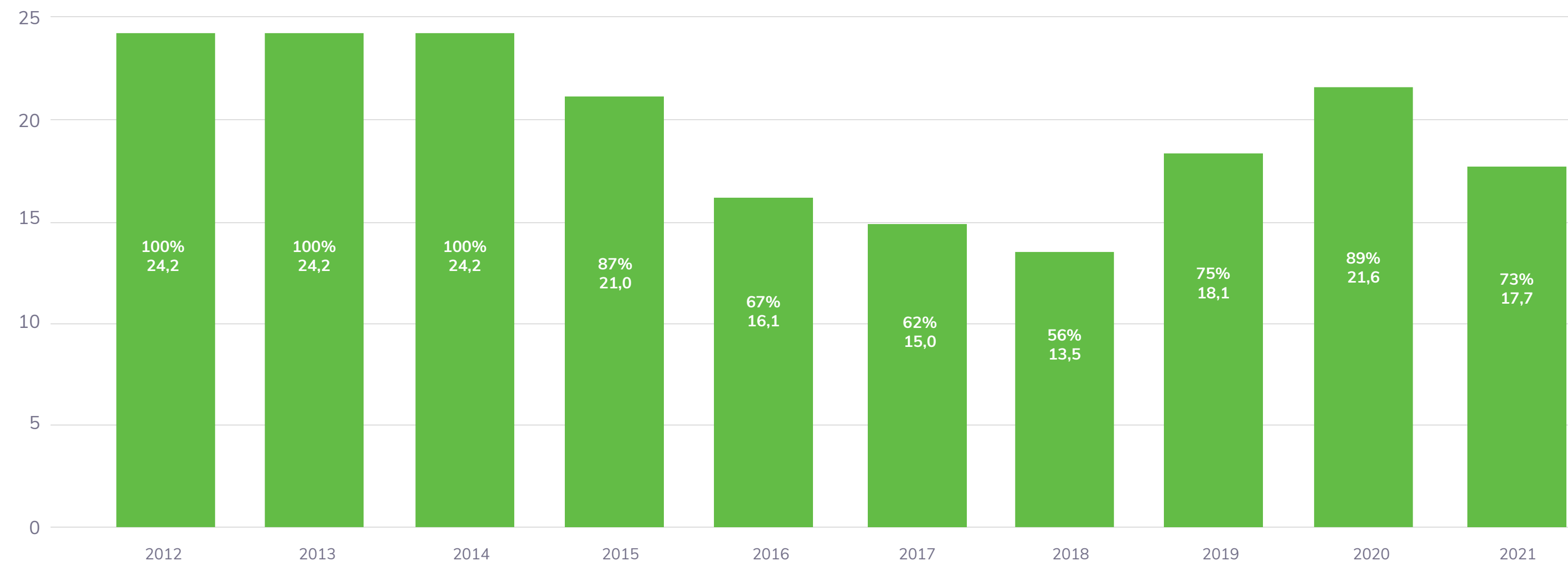
2021. gadā tika veiktas izmaiņas piemērojamo robežcenu stimulējošo faktoru vērtību apmēros. Līdz 2021. gada novembrim, pārdošanas robežcenas stimulējošā faktora vērtība bija 0,90 un pirkšanas robežcenas stimulējošā faktora vērtība bija 1,10, taču, pēc Igaunijas – Latvijas vienošanās balansēšanas zonas darbības rezultātu analīzes, tika secināts, ka nepieciešamas piemēroto robežcenu stimulējošo faktoru vērtību izmaiņas. Sākot ar 2021. gada 1. decembri, piemērojamā pārdošanas robežcenas stimulējošā faktora vērtība tika noteikta 0,95 apmērā, savukārt, piemērojamā pirkšanas robežcenas stimulējošā faktora vērtība tika atstāta spēkā bez izmaiņām.

4.3. Uzglabāšanas sistēmas plūsmas dati

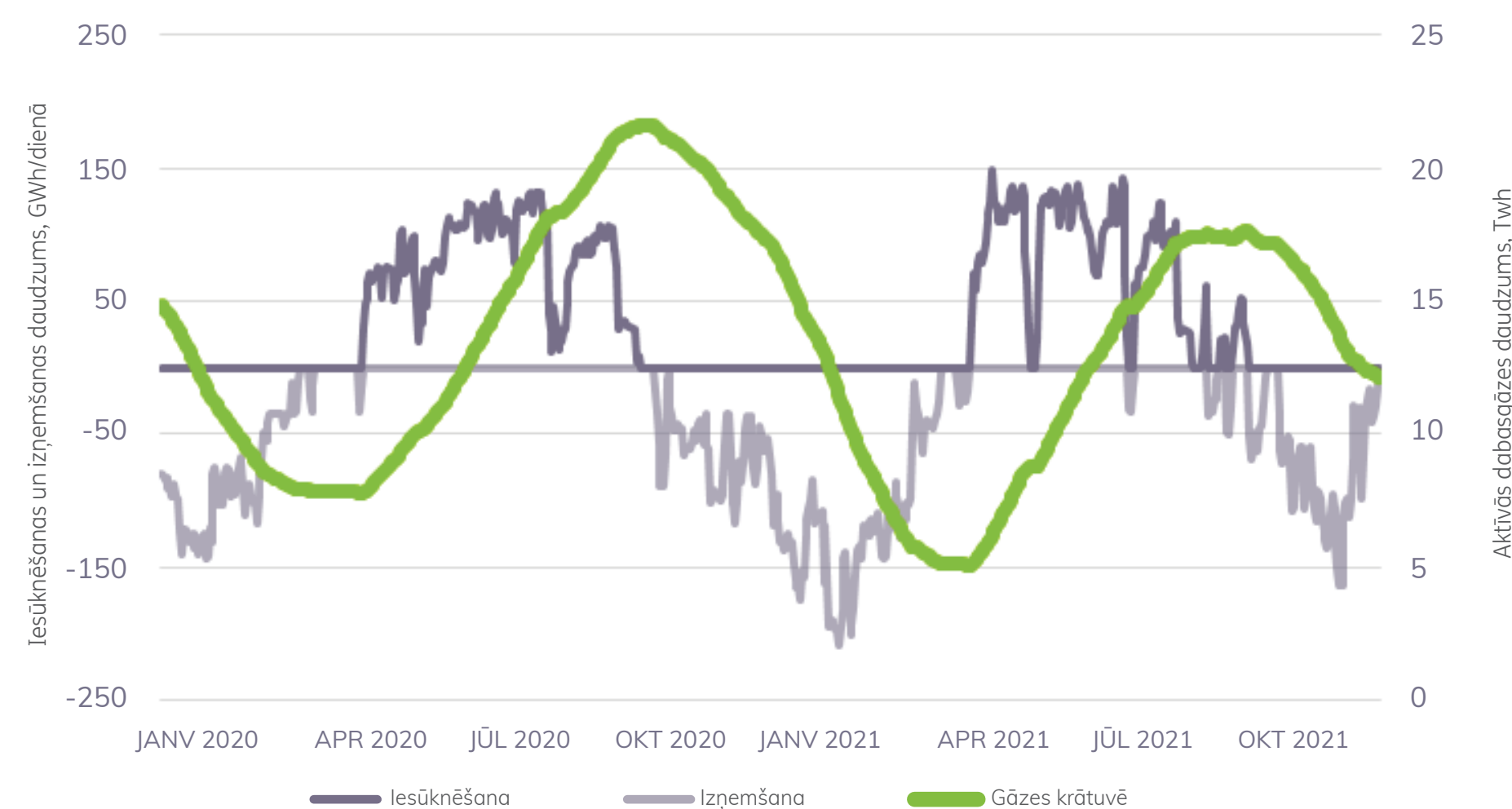
2020./2021. gada krātuves cikla izņemšanas sezona noslēdzās 2021. gada 30. aprīlī un aktīvās dabasgāzes atlikums Inčukalna PGK pirms iesūkņēšanas sezonas sākuma 2021. gada maijā bija 5 TWh. Aktīvās dabasgāzes daudzums krātuvē pēc dabasgāzes iesūkņēšanas sezonas noslēguma 2021. gadā oktobra vidū bija 17,7 TWh, kas veidoja 73% no aktīvās dabasgāzes maksimāli iespējamā apjoma 24,2 TWh. Aizvadītajos trīs gados Latvijas vidējais dabasgāzes patēriņš apkures sezonas laikā ir bijis 8,7 TWh t.i.- kopējais krātuvē iesūkņētais dabasgāzes apjoms ievērojami pārsniedz Latvijas apkures sezonas patēriņu.

4.5. attēls. Aktīvās dabasgāzes daudzums Inčukalna PGK pēc dabasgāzes iesūkņēšanas sezonas noslēguma (% un TWh no maksimāli iespējamā apjoma)

2021. gadā Inčukalna PGK izņemtās no Inčukalna PGK gāzes apjoms sasniedza 17,9 TWh un bija par 55% lielāks nekā gadu iepriekš. Būtisks izņemta apjoma pieaugums galvenokārt ir saistīts ar zemo gaisa temperatūru gada sākumā apkures periodā.

4.6. attēls. Iesūknēšanas un izņemšanas daudzums (GWh/dienā) un aktīvās dabasgāzes daudzums (TWh) Inčukalna PGK 2020. un 2021. gadā¹⁴

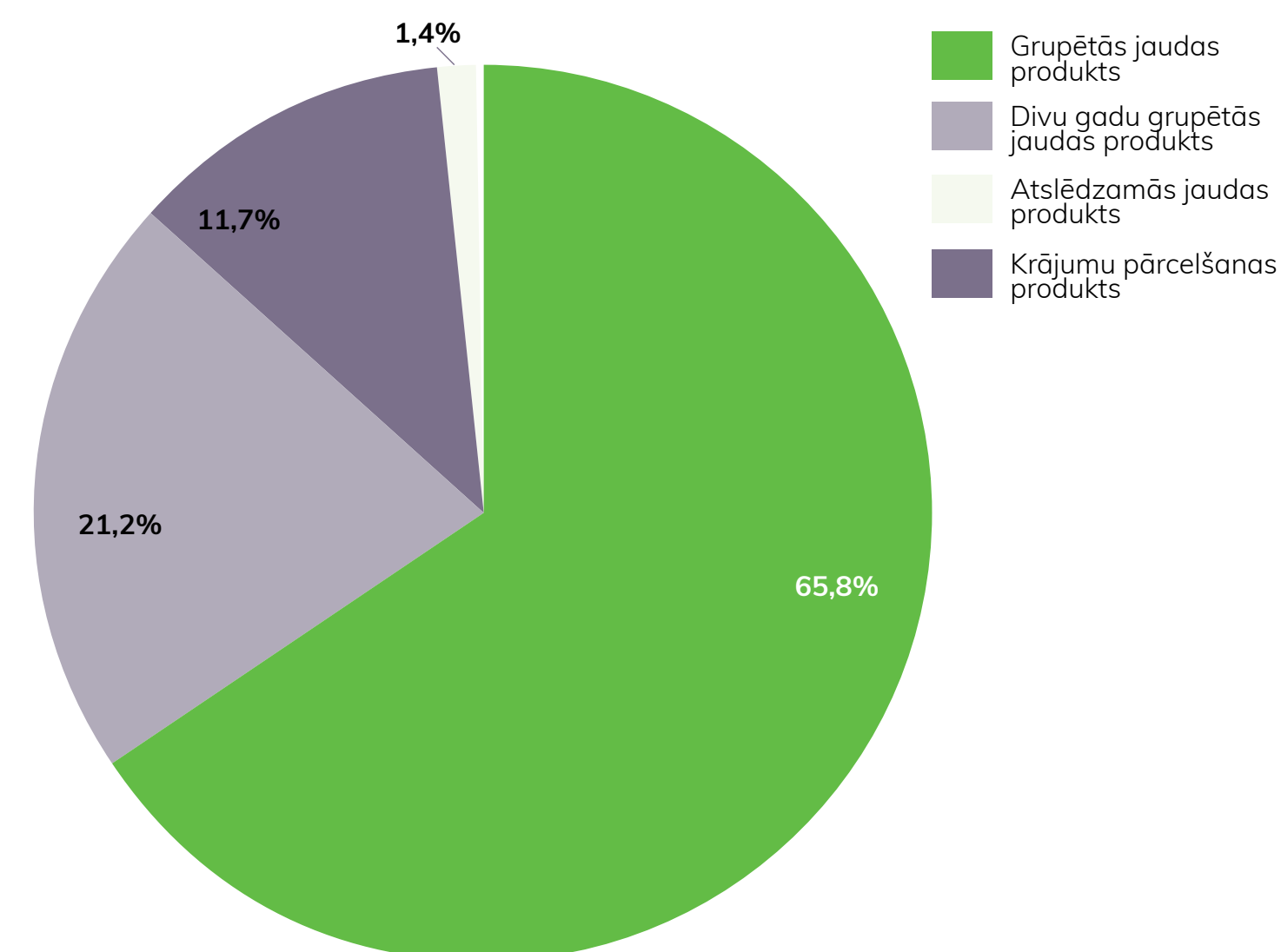
2021./2022. gada krātuves ciklā sākotnēji pieejamā uzglabāšanas jauda tika noteikta 23,2 TWh apmērā, bet, tā kā daļa tirgus dalībnieku nelabvēlīgo gāzes cenu dēļ atlika iesūknēšanu uz vēlāku laiku, Conexus samazināja krātuves tehnisko jaudu līdz 21,8 TWh, lai pilnīgas rezervācijas gadījumā varētu nodrošināt dabasgāzes iesūknēšanu visas rezervētās jaudas apmērā.

¹⁴GIE dati. Pieejami: <https://ogsi.gie.eu/#/>

2021./2022. gada krātuves ciklā no 21,8 TWh tika rezervēti 87%, jeb 18,9 TWh. Krātuves jaudu bija rezervējuši lietotāji no Baltijas valstīm, Somijas un Norvēģijas. Iesūknēšanas sezonas laikā vairāki tirgus dalībnieki savu rezervēto krātuves jaudu nodeva citiem tirgus dalībniekiem, jo augstās dabasgāzes cenas apgrūtināja tās iegādi un pilnvērtīgu rezervētās krātuves jaudas izmantošanu.

2022. gada aprīlī publicētā krātuves tehniskā jauda 2022./2023. gada krātuves ciklam ir noteikta 24,074 TWh apmērā. Saglabājoties augstai dabasgāzes cenai pasaules tirgos un mazai ziemas / vasaras cenu starpībai, lietotāju interese par krātuves pakalpojumiem var būt mazāka nekā iepriekšējos gadus. Savukārt Lietuvas un Polijas starpsavienojuma GIPL darbības uzsākšana 2022. gadā var potenciāli piesaistīt jaunus krātuves lietotājus no Eiropas valstīm.

Rezervētie Uzglabāšanas jaudas produkti 2021./2022.g. ciklā

5. PIEGĀDES UN PATĒRIŅA ATBILSTĪBAS VĒRTĒJUMS

Atbilstības vērtējums ir izstrādāts, pamatojoties uz pieņēmumiem par gaidāmo vasaras - ziemas sezonu un atbilstoši aktuālajiem apstākļiem, kas sīki izklāstīti scenāriju raksturojumā, taču jāņem vērā, ka šis vērtējums nav prognoze par sagaidāmo gāzes piegādes un patēriņa situāciju. Gāzes infrastruktūras faktisko izmantošanu, tostarp aktīvās dabasgāzes daudzumu Inčukalna PGK, noteiks tirgus dalībnieku lēmumi, ko ietekmēs ārējie faktori, piemēram, ziemas / vasaras cenu starpība, jaunās infrastruktūras ieviešanas projektu gaita, kā arī politiskie lēmumi.

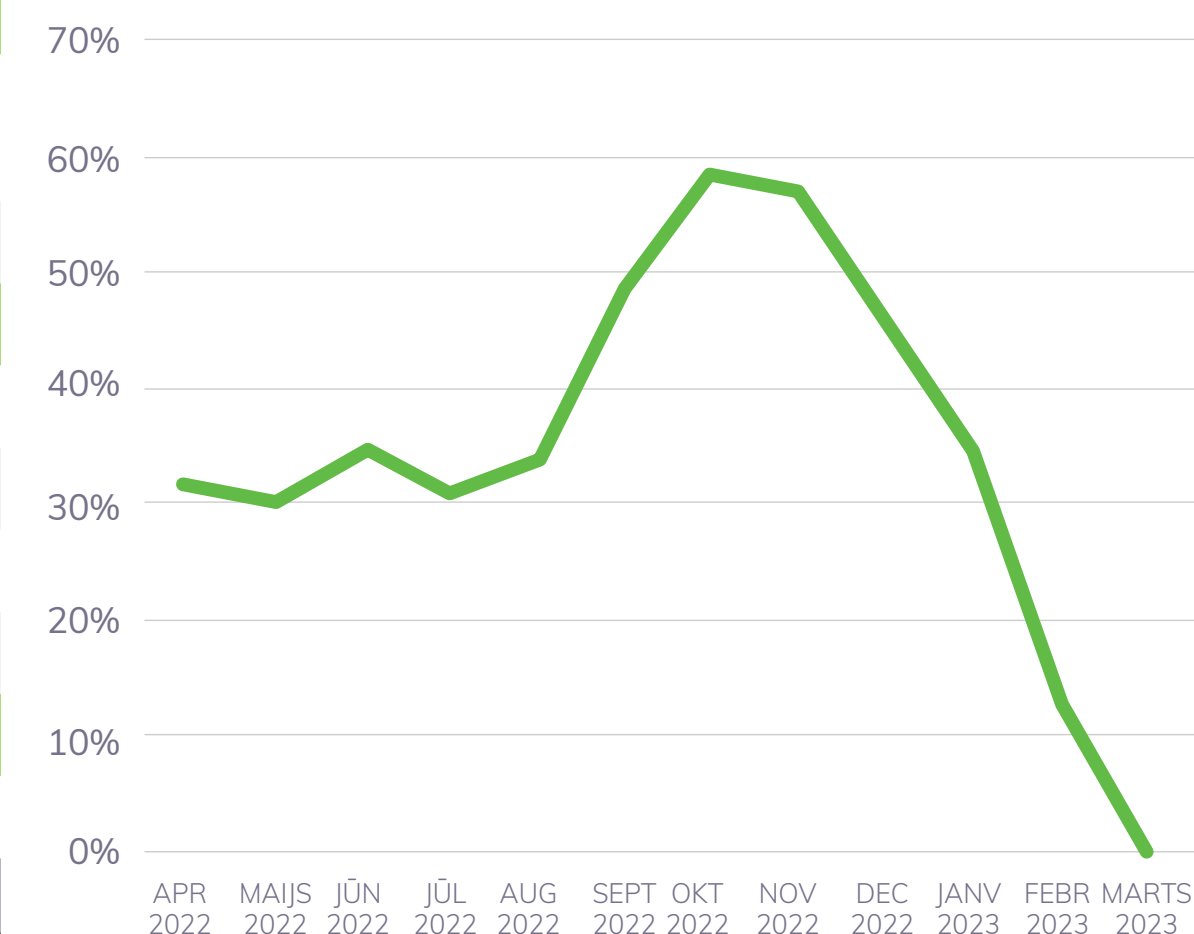
2022./2023. gada scenārija Baltijas - Somijas reģionā raksturojums: pieņemts, ka no 2023. gada janvāra gāzes piegāde visās Baltijas - Somijas reģiona valstīs no trešajām valstīm nenotiek un ir spēkā sekojoši nosacījumi:

- 🔥 gāzes cena ir augsta;
- 🔥 Baltijas - Somijas reģiona lietotāji, kuriem ir viegli pieejami alternatīvi energoresursi, plaši atsakās no gāzes;
- 🔥 GIPL ir pieejams no 2022. gada 1. maija;
- 🔥 2022. gada aprīlī un jūnijā ieejas plūsmas Luhamaa punktā Igaunijas - Latvijas Vienotās balansēšanas zonas virzienā nav paredzētas;
- 🔥 Hamina SDG terminālis ir pieejams no 2022. gada 1. oktobra;
- 🔥 aprēķinos nav iekļauts Paldiski SDG termināļa projekts.

¹⁵Inčukalna PGK krājumu apjoms uz 2022. gada 1. aprīli

5.1. attēls. 2022./2023. gada scenārijs Baltijas - Somijas reģionā un Inčukalna PGK piepildījums %

Pieprasījums	TWh/gadā
Patēriņš Baltijas - Somijas reģionā	52.35
tajā skaitā Latvijā	11.34
Izejas punkts GIPL (LT->PL)	12.09
Piegāde	TWh/gadā
Hamina SDG	1.46
Klaipeda SDG	33.29
Ieejas punkti no trešajām valstīm	16.98
Ieejas punkts GIPL (PL->LT)	0.00
Krājumi no iepriekšēja perioda	TWh
Inčukalna PGK ¹⁵	7.64
Bilance	- 5.07

Secinājumi: saskaņā ar aprēķiniem prognozētais Inčukalna PGK piepildījums varētu sasniegt 59% apmēru un krājumi varētu tikt pilnībā izsmelti 2023. gada martā, tajā skaitā arī valstu stratēģiskās rezerves. Apkures periodā Baltijas – Somijas reģionā paredzams gāzes deficīts un prognozētā pieprasījuma apmierināšanai būtu nepieciešams vēl viens papildus SDG terminālis Latvijā, Igaunijā vai Somijā.

Vidēja termiņa scenārija Baltijas - Somijas reģionā raksturojums: aprēķins balstīts uz starpsavienojumu punktu un SDG termināļu maksimālajām tehniskajām jaudām. Scenārijā pieņemts, ka piegādes Baltijas - Somijas reģionā no trešajām valstīm nenotiek un ir spēkā sekojoši nosacījumi:

- 🌱 gāzes cena ir augsta;
- 🌱 Baltijas - Somijas reģiona lietotāji, kuriem ir viegli pieejami alternatīvi energoresursi, plaši atsakās no gāzes;
- 🌱 starpsavienojuma GIPL, Hamina un Klaipēda SDG termināļu jaudu noslodze ir 80% no maksimālās tehniskās jaudas dēļ plānotiem vai neplānotiem remontdarbiem;
- 🌱 iepriekšējā krātuves izņemšanas sezonā Inčukalna PGK krājumi ir izsmelti;
- 🌱 aprēķinos nav iekļauts Paldiski SDG termināļa projekts.

5.2. attēls. 2 Vidēja termiņa scenārijs Baltijas - Somijas reģionā

Pieprasījums	TWh/gadā
Patēriņš Baltijas - Somijas reģionā	52.35
tajā skaitā Latvijā	11.34
Izejas punkts GIPL (LT->PL) ¹⁶	16.80
Piegāde	TWh/gadā
Hamina SDG ¹⁶	2.80
Klaipēda SDG ¹⁶	35.62
leejas punkti no trešajām valstīm	0.00
leejas punkts GIPL (PL->LT)	0.00
Krājumi no iepriekšēja perioda	TWh
Inčukalna PGK	0.00
Bilance	- 30.72

¹⁶80% slodze no maksimālās tehniskās jaudas

¹⁷Eiropas Komisijas mājaslapa. Pieejams: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1936

Secinājumi: saskaņā ar aprēķiniem, nākamajai ziemai vajadzīgos Inčukalna PGK gāzes krājumus nav iespējams uzkrāt iesūknēšanas sezonas laikā. Sākotnējie aprēķini norāda, ka gāzes deficīts Baltijas - Somijas reģionā varētu pārsniegt 30 TWh gadā un prognozētā pieprasījuma apmierināšanai būtu nepieciešama vēl lielāka papildu piegādes jauda, kā 2022./2023. gada scenārijā. Piegāžu un apgādes drošības nodrošināšanai būtu nepieciešams vēl viens papildus SDG terminālis Latvijā, Igaunijā vai Somijā.

2022. gada 23. martā Eiropas Komisija iesniedza priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2017/1938 par gāzes apgādes drošības aizsardzības pasākumiem un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 715/2009 par nosacījumiem attiecībā uz piekļuvi dabasgāzes pārvades tīkliem¹⁷. Šī priekšlikuma mērķis ir novērst būtiskākos riskus dabasgāzes apgādes drošībai un Savienības ekonomikai, ko rada radikālās izmaiņas ģeopolitiskajā situācijā. Priekšlikuma mērķis, jo īpaši, ir nodrošināt, lai Savienībā nepaliktu neizmantotas uzglabāšanas jaudas, kas ir būtiskas piegādes drošības garantēšanai, tādējādi nodrošinot uzglabāšanas objektu kopīgas izmantošanas iespēju visā Savienībā solidaritātes garā.

Pamatojoties uz Eiropas Komisijas analīzi par pienācīgiem pasākumiem gāzes piegādes nodrošināšanai, tostarp analīzi par pastiprinātu riska gatavību visā Eiropas Savienībā, ko Eiropas Komisija un Gāzes koordinācijas grupa veica 2022. gada februārī, ir lietderīgi, ka dalībvalstīm principā būtu jānodrošina, ka līdz 1. novembrim to teritorijā esošo uzglabāšanas infrastruktūru piepildījums ir vismaz 90% no to jaudas dalībvalsts līmenī, katrai dalībvalstij nosakot starpposma mērķrādītājus, kas sasniedzami maijā, jūlijā, septembrī un nākamā gada februārī. Tas nepieciešams, lai nodrošinātu, ka Eiropas patērētāji ir pienācīgi aizsargāti pret piegāžu nepietiekamību. Attiecībā uz 2022. gadu tiks piemērots zemāks piepildījuma mērķrādītājs, proti, 80%, un mazāks starpposma mērķrādītāju skaits (augusts, septembris un oktobris), ņemot vērā to, ka regulu sāks piemērot tikai pēc gāzes krātuvju piepildīšanas sezonas sākuma un ka dalībvalstīm ir ierobežots laiks šīs regulas īstenošanai.

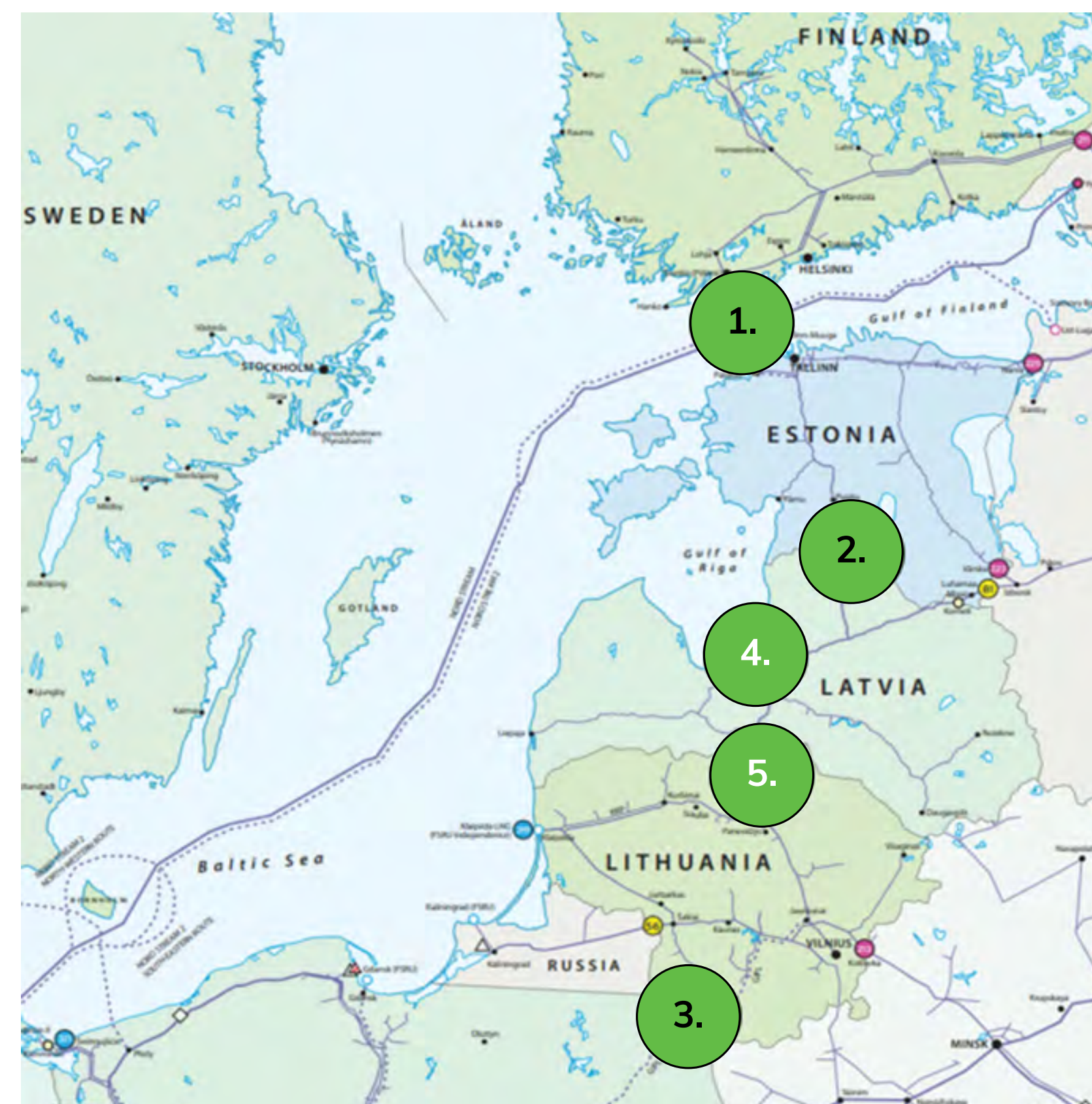
6. PĀRVADES SISTĒMAS ATTĪSTĪBA

6.1. Starpsavienojumu sistēmas attīstība

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 347/2013 (2013. gada 17. aprīlis), ar ko nosaka Eiropas energoinfrastruktūras pamatnostādnes un atceļ Lēmumu Nr. 1364/2006/EK, groza Regulu (EK) Nr. 713/2009, Regulu (EK) Nr. 714/2009 un Regulu (EK) Nr. 715/2009, Austrumbaltijas reģions ir noteikts par vienu no Eiropas Savienības prioritārajiem koridoriem, lai savienotu Austrumbaltijas reģiona gāzapgādes sistēmu ar kopējo Eiropas Savienības dabasgāzes pārvades tīklu. Saskaņā ar minēto Regulu ir noteikti Eiropas KIP, kuru realizācijai ir pieejamas atvieglotas procedūras, kā arī tie var pretendēt uz finansējumu no CEF fonda.

¹⁸ENTSOG mājaslapa. Pieejams: <https://www.entsog.eu/maps>

6.1. attēls. Dabasgāzes infrastruktūras projekti Baltijā¹⁸

KIP saraksts tiek pārskatīts ik pēc diviem gadiem, no kura tiek izslēgti jau īstenotie KIP. Īstenotie dabasgāzes infrastruktūras projekti Baltijā:

🌱 **1.** Igaunijas un Somijas starpsavienojums (Balticconnector). 2019. gada 11. decembrī oficiāli atklāts starpsavienojums Balticconnector – divvirzienu gāzes cauruļvads, kas savieno Igaunijas un Somijas valstu dabasgāzes infrastruktūras. Balticconnector, kas savu darbību uzsāka 2020. gada 1. janvārī, savieno Baltijas valstu un Somijas dabasgāzes tīklus, spēlējot nozīmīgu lomu vienotajā dabasgāzes tirgū.

🌱 **2.** Igaunijas un Latvijas starpsavienojuma uzlabošana ļauj palielināt dabasgāzes plūsmas apjomu, kā arī organizēt dabasgāzes piegādes virzienā no Igaunijas uz Latviju, kas ir svarīgi, lai nodrošinātu dabasgāzes plūsmas vienotajā Baltijas dabasgāzes tirgū un ļautu Igaunijas un Somijas tirgus dalībniekiem veikt dabasgāzes uzglabāšanu Inčukalna PGK. Starpsavienojuma plānoto tehnisko ieejas un izejas jaudu – 105 GWh/dienā - būtiski ietekmēs Latvijas un Lietuvas starpsavienojuma uzlabošanas projekta realizēšana, kuru plānots pabeigt 2023. gada beigās. Starpsavienojuma uzlabošanas darbi Igaunijas pusē ir pabeigti 2021. gadā, bet Latvijas pusē, ņemot vērā Latvijas un Lietuvas starpsavienojuma uzlabošanas projekta gala datumu, plāno pabeigt 2024. gadā.

🌱 **3.** Polijas un Lietuvas starpsavienojums (GIPL). 2021. gada beigās tika pabeigta GIPL gāzesvada būvniecība un Polijas - Lietuvas starpsavienojums uzsāka darbību jau 2022. gada 1. maijā. GIPL savieno Lietuvas un Polijas dabasgāzes pārvades sistēmas, tādējādi nodrošinot Austrumbaltijas dabasgāzes pārvades sistēmu savienošānu ar Centrāleiropas dabasgāzes pārvades tīklu. GIPL funkcionē kā alternatīvs dabasgāzes piegādes avots Austrumbaltijas reģionam, kas palielina dabasgāzes apgādes drošumu reģionā un ļauj reģionu integrēt Eiropas Savienības dabasgāzes pārvades tīklā. Projekta ietvaros izbūvēto infrastruktūru pilnā apjomā plānots nodot ekspluatācijā 2022. gada oktobrī. Plānotā jauda virzienā uz Lietuvu – 74 GWh dienā, savukārt virzienā uz Poliju – 58 GWh dienā.

2021. gada 19. novembrī Eiropas Komisija publicēja KIP piekto sarakstu¹⁹, kurā ir iekļauti divi Conexus projekti:

🌱 **4.** Inčukalna pazemes gāzes krātuves uzlabošana²⁰. Inčukalna PGK ir vienīgā Baltijas valstu reģionā pazemes dabasgāzes krātuve, kas nodrošina reģionu ar stabilām dabasgāzes piegādēm ziemas periodā. 2019. gadā 15. maijā CINEA parakstījusi līgumu ar Conexus par KIP. Projekts paredz trīs galveno aktivitāšu īstenošanu: virszemes iekārtu uzlabošana, gāzes urbumu atjaunošana un gāzes pārsūkņēšanas iekārtu darbības uzlabošana. Projekta rezultātā tiks ievērojami samazināta atkarība starp izņemšanai pieejamo jaudu un dabasgāzes krājumiem krātuvē, kas būtiski uzlabos dabasgāzes apgādes drošumu, kā arī krātuves darbības efektivitāti, kas ir jo īpaši svarīgi vienotā Baltijas - Somijas dabasgāzes tirgus optimālas un maksimāli efektīvas darbības nodrošināšanai. Papildus iepriekš minētajam projekta realizācija īstenos papildu vides aizsardzības pasākumus, samazinot CO₂, NO_x un citu emisiju apjomu. Projekta realizācijas termiņš ir 2025. gads decembris.

🌱 **5.** Latvijas un Lietuvas starpsavienojuma uzlabošana²¹. 2019. gada 19. decembrī CINEA parakstījusi līgumu ar Conexus un Lietuvas pārvades sistēmas operatoru Amber Grid par būvniecības darbu finansēšanu Latvijas - Lietuvas starpsavienojuma jaudas palielināšanas projektam – Latvijas un Lietuvas starpsavienojuma uzlabošana. Starpsavienojuma jaudas palielināšana ļaus nodrošināt lielāku da-

¹⁹Eiropas kopīgo interešu V saraksts.

Pieejams: https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/fifth_pci_list_19_november_2021_annex.pdf

²⁰Kopīgo interešu projekts Nr.8.2.4. Inčukalna pazemes gāzes krātuves uzlabošana

²¹Kopīgo interešu projekts Nr.8.2.1. Latvijas un Lietuvas starpsavienojuma uzlabošana

basgāzes apjomu apmaiņu ne vien starp Latviju un Lietuvu, bet arī nodrošinās pietiekamu jaudu Latvijas pārvades sistēmā papildu dabasgāzes plūsmām līdz ar reģionālā dabasgāzes tirgus izveidošanu. Projekta mērķis ir veikt gāzes pārvades atsevišķu objektu pārbūves darbus, cauruļvadu diagnosticēšanas darbus un remontdarbus, lai sagatavotu sistēmu spiediena paaugstināšanai, kas vienlaicīgi ļaus palielināt minētā starpsavienojuma jaudu virzienā no Latvijas uz Lietuvu līdz 119,5 GWh dienā, bet virzienā no Lietuvas uz Latviju līdz 130,47 GWh dienā. Projektu ir plānots pabeigt 2023. gada decembrī.

Piektais KIP saraksts ir pēdējais KIP saraksts, kas tiek veidots saskaņā ar esošo Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 347/2013 (2013. gada 17. aprīlis), ar ko nosaka Eiropas energoinfrastruktūras pamatnostādnes un atceļ Lēmumu Nr. 1364/2006/EK, groza Regulu (EK) Nr. 713/2009, Regulu (EK) Nr. 714/2009 un Regulu (EK) Nr. 715/2009. Ņemot vērā virzību uz Eiropas Savienības dekarbonizāciju, Eiropas Komisija ir uzsākusi Regulas jaunās redakcijas sabiedrisko apspriešanu, kurā plānots neiekļaut dabasgāzes projektus.

Uz dabasgāzes tirgu būtisku ietekmi atstās Baltijas elektroenerģijas tīkla desinhronizācija no BRELL²² loka un sinhronizācija ar kontinentālās Eiropas zonu. Pēc pievienošanās jaunajai sinhronizācijas zonai Latvijas elektroenerģijas ražotājiem pašiem vajadzēs nodrošināt ģenerējošas jaudas un dabasgāze lielā mērā pildīs stabilas elektroapgādes garantētājās lomu. Baltijas valstu elektrotīklu starpsavienojumi NordBalt (Zviedrija - Lietuva), Estlink (Igaunija - Somija) un LitPol (Lietuva - Polija), kuri bijuši KIP statusā, ir būtiski izmainījuši elektroenerģijas ražošanas tirgu

Baltijas valstīs, kā arī palielinājuši pieprasījumu pēc dabasgāzes un tās uzglabāšanas iespējām.

Elektrotīklu starpsavienojumi ar Skandināvijas reģionu ir palielinājuši konkurenci elektroenerģijas ģenerācijas tirgū, kas no elektroenerģijas ražotājiem prasa lielāku elastīgumu, ko spēj un var piedāvāt termoelektrostacijas, kurās par kurināmo tiek izmantota dabasgāze. Skandināvijas elektroenerģijas tirgus netieši, bet būtiski ietekmēs dabasgāzes tirgu Baltijā, kā rezultātā palielināsies pieprasījums pēc dabasgāzes elastīguma un uzglabāšanas iespējām. Termoelektrostacijām, kuras izmanto dabasgāzi kā kurināmo, īsā laikā jāspēj nodrošināt nepieciešamā elektroenerģijas daudzuma saražošanu, kā rezultātā būs nepieciešams nodrošināt pietiekamu un operatīvu dabasgāzes izņemšanu no Inčukalna PGK. Inčukalna PGK turpmākajos 10 gados būs liela nozīme Baltijas reģiona energoapgādē, jo, pēc Baltijas elektroenerģijas tīkla desinhronizācijas, Inčukalna PGK darbosies kā reģiona elektroapgādes un enerģētikas drošības garantētājs.

²²Starp Baltkrieviju, Krieviju, Igauniju, Latviju un Lietuvu parakstīts līgums par valstu savstarpējo elektrotīklu sinhronizāciju

6.2. Nacionālas sistēmas attīstība

Enerģijas pārveidošanas projekti

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr.715/2009 (2009. gada 13. jūlijs) par nosacījumiem attiecībā uz piekļuvi dabasgāzes pārvades sistēmas tīkliem un par Regulas (EK) Nr.1775/2005 atcelšanu nosaka, ka ik pēc diviem gadiem ENTSOG ir jāizstrādā TYNDP, kura mērķis ir atklāt Eiropas gāzes infrastruktūras “šaurās vietas” un tās likvidēt.

2021. gada beigās ENTSOG uzsāka informācijas apkopošanu par 2022. gada TYNDP iekļaujamajiem projektiem. Conexus 2022. gada TYNDP, papildus jau piektajā KIP projektu sarakstā esošajiem diviem dabasgāzes infrastruktūras projektiem, ir iekļāvusi šādus projektus:

- ◆ Skultes SDG terminālis ar pievadošo cauruļvadu, pie nosacījuma, ja tiks turpināts attīstīt Skultes SDG termināli;
- ◆ Viedo integrēto risinājumu ieviešana atjaunīgo gāzu ievadīšanai pārvades sistēmā, kas paredz izbūvēt nākotnē biometāna ievadīšanas punktus, kuri nodrošinātu iespēju ārpus tīkla biometāna ražotājiem (ražotājiem, kuriem nav pašu pieslēguma gāzes infrastruktūrai) ievadīt saražoto biometānu pārvades tīklā, nebūvējot savienojošos cauruļvadus no biometāna ražotnes līdz pārvades sistēmai;
- ◆ Pārrobežu gāzes pārvades sistēmas pielāgošana ūdeņraža transportēšanai;
- ◆ Inčukalna PGK kā ūdeņraža sezonālā krātuve Baltijas reģionā ar jaudu virs vienas TWh.

Lai sagatavotos atjaunojamo gāzu tirgus attīstībai, Igaunijas, Somijas, Latvijas un Lietuvas pārvades sistēmu operatori, attiecīgi – Elering AS, Gasgrid Finland Oy, Conexus un Amber Grid AB, parakstījuši saprašanās memorandu, kas paredz veicināt zaļo jeb no atjaunojamiem energoresursiem iegūtu gāzu attīstību, tostarp reģionāli harmonizētas izcelsmes apliecinājumu sistēmas izveidi.

Tā kā ūdeņraža ievadīšana pārvades dabasgāzes tīklos var radīt dažādus tehniskus izaicinājumus, četru valstu operatori 2021. gadā uzsāka kopīgu sadarbību pie attīstības un pētījuma projekta par ūdeņraža ievadi Latvijas, Lietuvas, Igaunijas un Somijas gāzes pārvades sistēmā, kura rezultātā tika pabeigta pētījuma plāna izstrāde un 2022. gadā plānots turpināt ar pētījumu par iespējām pielāgot reģiona gāzes infrastruktūru ūdeņraža transportēšanai.

Pieslēgumi pārvades sistēmai

2019. gada SPRK apstiprināja noteikumus dabasgāzes nozarē, kas pilnveido dabasgāzes sistēmas pieslēgumu ierīkošanas procesu – “Dabasgāzes pārvades sistēmas pieslēguma noteikumi biometāna ražotājiem, sašķidrinātās dabasgāzes sistēmas operatoriem un dabasgāzes lietotājiem”. Noteikumos ietvertā regulējuma būtība ir nodrošināt iespēju pašiem dabasgāzes lietotājiem lemt, plānot un īstenot pieslēgšanos dabasgāzes pārvades sistēmai vietās, kur tas tehniski ir iespējams un ekonomiski pamatoti. Šajos pieslēgšanos punktos var atbilstošā kvalitātē²³ ievadīt dabasgāzi pārvades sistēmā vai saņemt no pārvades sistēmas, piemēram, dabasgāzes autotransporta uzpildes staciju vai rūpniecisko objektu darbības nodrošināšanai.

Kopš noteikumi stājušies spēkā, potenciālie lietotāji izrāda aktīvu interesi par tiešā pieslēguma pie pārvades sistēmas izveidi. 2021. gadā ir izsniegti pieci tehniskie noteikumi pieslēgumu izveidošanai un pabeigts pirmais tiešais pieslēgums pie gāzes pārvades sistēmas, kas atrodas Priekuļos un no kura ir uzsāktas pirmās piegādes klientiem. 2022. gadā norisinās noteikumu grozīšanas process.

Sabiedrība ir izveidojusi karti ar iespējamiem pieslēguma punktiem ar potenciāli zemākajām pieslēgšanas izmaksām dabasgāzes pārvades sistēmas gāzesvadā, kur uz šodienu kartē ir atzīmēti 18 potenciālie pieslēgšanās punkti. Latvijas dabasgāzes pārvades sistēmas karte ar pieslēgšanas vietām ir pieejama Conexus mājaslapā²⁴.

²³Ministru kabineta 2016. gada 4. oktobra noteikumi Nr. 650 “Prasības biometāna un gāzveida stāvoklī pārvērstas sašķidrinātās dabasgāzes ievadīšanai un transportēšanai dabasgāzes pārvades un sadales sistēmā”

²⁴Conexus mājaslapa. Pieejams: <https://www.conexus.lv/interaktiva-karte>

7. VIENOTĀ OPERATORA SECINĀJUMI

- ◆ Ņemot vērā ģeopolitisko situāciju un tās būtisko ietekmi uz gāzes cenām un gāzes patēriņa ekonomiskajiem ieguvumiem, prognozēts, ka tuvākos gadus pieprasījums pēc gāzes Latvijā samazināsies, taču vidējā termiņā - atjaunosies līdzšinējā apjomā.
- ◆ Saskaņā ar ziņojumā ietvertā 2022./2023. gada scenārija aprēķiniem prognozētais Inčukalna PGK papildījums ir 59% apmērā.
- ◆ Gadījumā, ja dabasgāzes piegādes Baltijas - Somijas reģionā sākot ar 2023. gadu no Krievijas nenotiek, prognozēts, ka gāzes krājumi Inčukalna PGK varētu tikt izsmelti 2023. gada martā, līdz ar to, apkures periodā Baltijas – Somijas reģionā paredzams gāzes deficīts un prognozētā pieprasījuma apmierināšanai būtu nepieciešams vēl viens papildus SDG terminālis Latvijā, Igaunijā vai Somijā.
- ◆ Nepieciešams izstrādāt jaunu reģionālā apgādes drošības risku novērtējumu, kurā jāņem vērā Somijas tirgu, Somijas un Igaunijas starpsavienojumu Balticconnector un Lietuvas un Polijas starpsavienojumu GIPL. Sākotnējie aprēķini rāda, ka vidējā termiņā gāzes deficīts Baltijas – Somijas reģionā varētu pārsniegt 30 TWh gadā, ja netiek ieviestas jaunas piegādes jaudas.
- ◆ Atjaunojamo gāzu ražošana Latvijā ir vitāli svarīgs drošības aspekts. Nepieciešams veicināt biometāna, ūdeņraža un citu gāzveida enerģijas nesēju tirgu izaugsmi un nodrošināt pieejamu un drošu gāzes pārvades un uzglabāšanas infrastruktūru, vienlaikus pētot un veicinot pielāgošanās iespējas citu gāzveida enerģijas nesēju ievadīšanai.
- ◆ Ņemot vērā iepriekšējo gadu pieredzi, nepieciešams precizēt Latvijas ārkārtas rīcības plāna kritērijus ārkārtas stāvokļa noteikšanai, kā arī noteikt Latvijas ārkārtas rīcības plāna un Latvijas preventīvā rīcības plāna juridisko statusu.